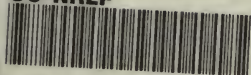

LINGUA LATĪNA

W. H. D. ROUSE

S. O. ANDREW

UC-NRLF

\$B 290.666

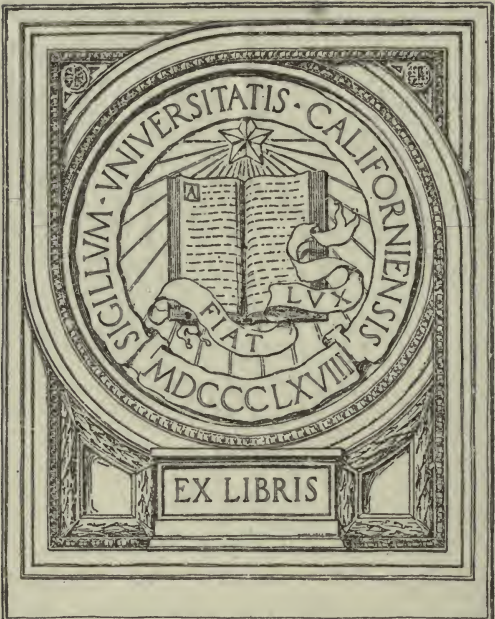
PUER RŌMĀNUS

R. B. APPLETON

W. H. S. JONES

OXONII

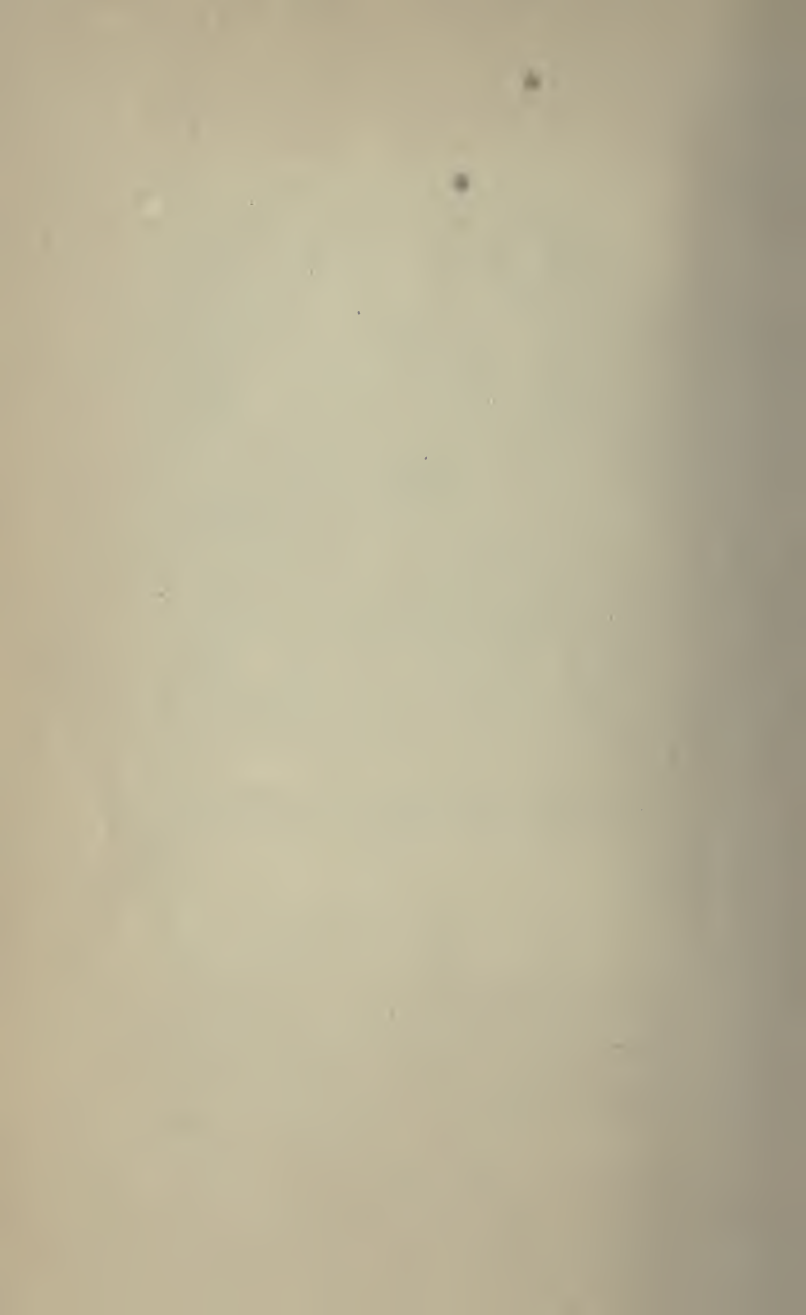
IN TYPOGRAPHĒO CLARENDONIANO

EX LIBRIS

760
A651
P

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

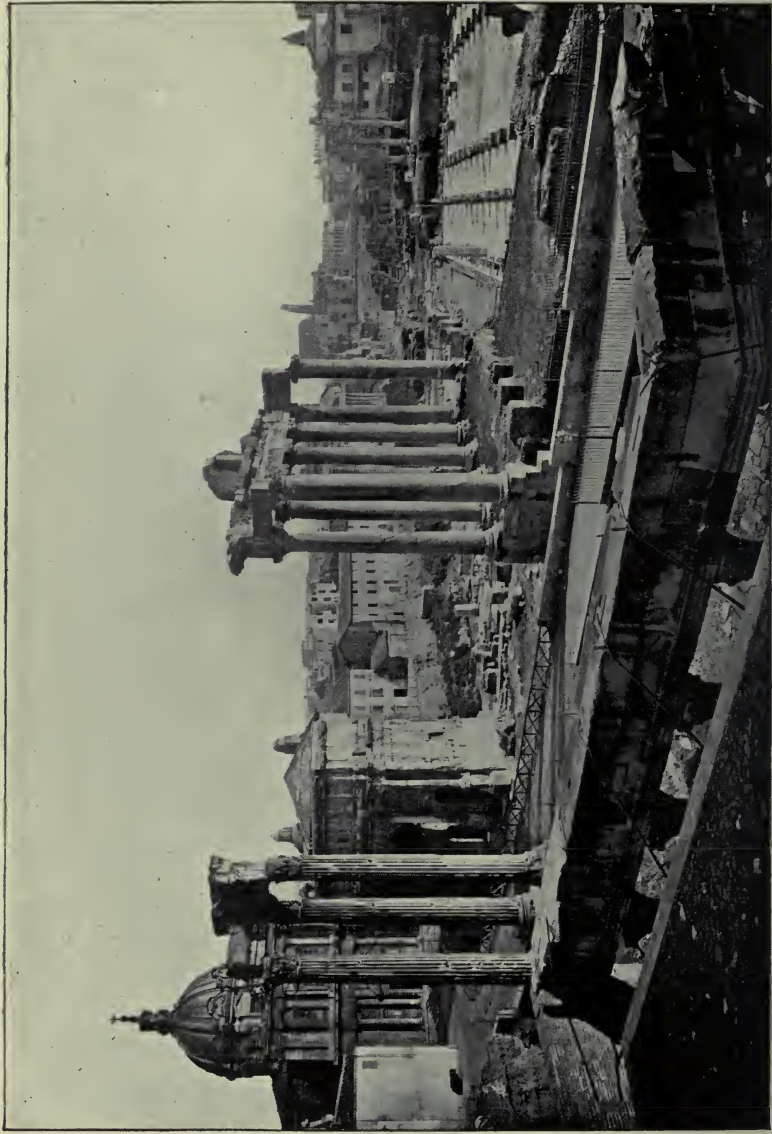

Photo Moscioni

Forum Rōmānum.

Frontispice.

LINGUA LATĪNA

PUER RŌMĀNUS

BY

R. B. APPLETON, M.A.

AND

W. H. S. JONES, M.A.

‘Est quod m̄ane legās, est et quod vespere ; laetis
S̄eria m̄iscuimus, temperiē ut placeant.’

OXFORD
AT THE CLARENDON PRESS
1913

OXFORD UNIVERSITY PRESS

LONDON EDINBURGH GLASGOW NEW YORK

TORONTO MELBOURNE BOMBAY

HUMPHREY MILFORD M.A.

PUBLISHER TO THE UNIVERSITY

TO THE
ASSEMBLY

PREFACE

THIS book is meant to fill the gap between a First Year Reader such as *Primus Annus* and the reading of an actual Latin author. It may be begun in the first term of the second year, but the authors themselves prefer to postpone its use until the second term of that year. It will thus probably carry one on until the end of the first term of the third year. Those who prefer to do so may even use it one term later than this. If it is begun in the second term of the second year it will be found advisable to spend the first term of that year in teaching the regular syntax constructions by purely oral work.

Although not a lengthy book, it will be found sufficient for three terms if plenty of conversation is based upon it. Those who feel so disposed may avail themselves of the exercises at the end, but a competent teacher will soon conduct conversations of his own based upon the narrative. This latter course is, indeed, essential to the success of the direct method. Whichever course is followed, the actual reading of the narrative should be at a moderately quick pace, and it is essential that there should be sufficient rapid 'give and take' of conversation between the teacher and the class to maintain a lively interest throughout.

The syntax proceeds on a certain plan; one section is taken up after another and there is plenty of repetition. The book has been tried in the class-room and changed where experience showed that to be desirable. The subject-matter has been taken from ancient authors where it was possible, but the final form is the work of those whose names are on the title-page. Mr. Jones has been responsible for the first twenty-two pages.

The authors wish to acknowledge in no perfunctory manner the kindness of their colleague, Mr. E. Broome. With a readiness to help his friends which only they can fully appreciate, he has bestowed much skilful care upon the illustrations. These are an essential feature of this little book. They also wish most heartily to thank Mr. A. W. Spratt, Fellow and Tutor of St. Catharine's College, for his careful reading of the proofs.

Ego et vīta mea.

Ego dē mē ipsō, dē parentibus, dē frātre, dē sorōribus, dē amicis, dē omni meā vitā sum tibi nārāturus. Rōmānus sum puer, annōs nātus duodecim. Nōmina nostra ignōrās; sciō tē ignōrāre; nēmo enim tibi dīxit. Nōmina igitur sine morā dīcam. Prīmum dē patre. Ille appellātur Sextus Cornēlius Polliō. Sextus ipsum dēsīgnat, Cornēlius gentem, Polliō familiam. Itaque haec habet tria, praenōmen, nōmen, cōgnōmen. Nunc dē mātrem dīcam. Illa nōminātur Terentia. Frātri praenōmen est Gāius; sorōrēs appellantur Prīma, Secunda, Tertia. Ego autem appellor Lūcius.

Quās rēs tū cottidiē facis, eās ego quoque faciō. Ē lectulō surgō, patrem, mātrem, frātre, sorōrēs salvēre iubeō, edō, lūdō adsum, lūdō. In lūdō tamen—mirābile dictū—nōn lūdō sed discō. Magister enim, quī māximē est sevērus, neque mē sinit lūdere neque cēterōs puerōs. Sī lūdīmus, poenās damus. Heu! quantā sevēritate pūnit magister! Ego, ō mē miserum, sciō quantā sevēritate pūniat! Rogāsne quid in lūdō faciāmus? Scribimus, recitāmus, poētās legimus. Rogāsne quōs legāmus poētās? Ego dīcam dum tū discis. Horātī, Vergilī, Terentī legimus omnia opera. Quālēs hī fuerint, et quando vixerint, aliquandō fortāsse discēs. Post lūdum domum redeō. Ut gaudeō, ut gaudēmus omnēs, quotiēns ē lūdō alterō eximus et alterum lūdum petimus! Alterō

enim in lūdō, ut iam dixi, discimus; alter lūdus etiam lūsus nōminātur.

Quī sīmus, mī amice, iam nōvistī; quāles sīmus partim scīs, partim nescīs; ubi habitēmus omnīnō ignōrās. Heu! multa, immō vērō plūrima vel omnia ignōrās. Opus longum mihi est prōpositum, immō vērō longissimum. Dicam enim dē Ītaliā, dē Brundisiō, dē Rōmā, dē alijs terrīs urbibusque, dē militibus nostris, dē magistrātibus, dē p̄ncipe, dē cibō, dē vestimentis, dē aedificiis, dē omnibus rēbus hominibusque.

Pater meus est Brundisīnus; nam Brundisiī habitat. Magistrātum tenet ille, nam Brundisium est mūnicipium in quō duo sunt magistrātūs, quī duumvirī nōminantur. Pater igitur meus summō est hōnōre apud civēs Brun- ✓
disīnōs.

Sed fortāsse negās tē scire ubi sit mūnicipium Brun-
disium. Itaque iubeō tē spectāre tabulam; sī spectābis, vidēbis ubi stet mūnicipium. Nōne vidēs? Ecce in ultimō stat angulō Ītaliae, ad orientem versum. Oriēs ea est regiō ubi oritur sōl; occidēs ea est regiō ubi sōl occidit in oceanum; merīdiēs ea ad quam sōl mediā hōrā diēi vertitur; septentriō vel septentriōnēs ita nōminatur, quod in eā parte caeli septem sīdera cōspiciuntur, quae septem triōnēs vocantur, hoc est, septem bovēs. Nōn- ✓ 11
nulli autem ursam appellant hoc signum.

Sed regiōnibus caeli relictis ad oppidum revertimus in quō habitāmus ego et pater et māter et ceteri. Domus nostra in viā māximā est sita, in quā viā habitant civēs nōbiliōrēs. Domum intrās per iānuam, quae semper stat clausa nisi quis intrat. Sī vīs intrāre, iānuam pultās. Quō factō ecce venit iānitor (is iānuam intus cūstōdit) et iānuam reserat. Iānuā reserātā in vĕstibulum imus, deinde in ātrium; sic enim nōminātur aula. Mediō in

atriō est stāgnum, impluvium nōminātum, in quod pluviae cadunt et stāgnum faciunt. Super impluvium nūllum tēctum est, sed spatium apertum quod compluvium vocant. Prope stāgnum est āra ; prope āram stant Larēs.

In ātriō nōs omnēs diem agimus. At dormīmus in cellis, quae multae sunt circum ātrium aedificātae. Servi tamen ante portās cellārum dormiunt.

Post ātrium est tablīnum, quod est privātum patris conclāve. Sunt autem bīnae faucēs, alterae ex dextrā, alterae ex sinistrā, per quās in apertum aliquod spatium itur quod peristīlium nōminātur. Circum hoc peristīlium alterae sunt cellae. Postremō est aliud conclāve adiunctum, triclīnium quod vocant ; hīc cēnāmus.

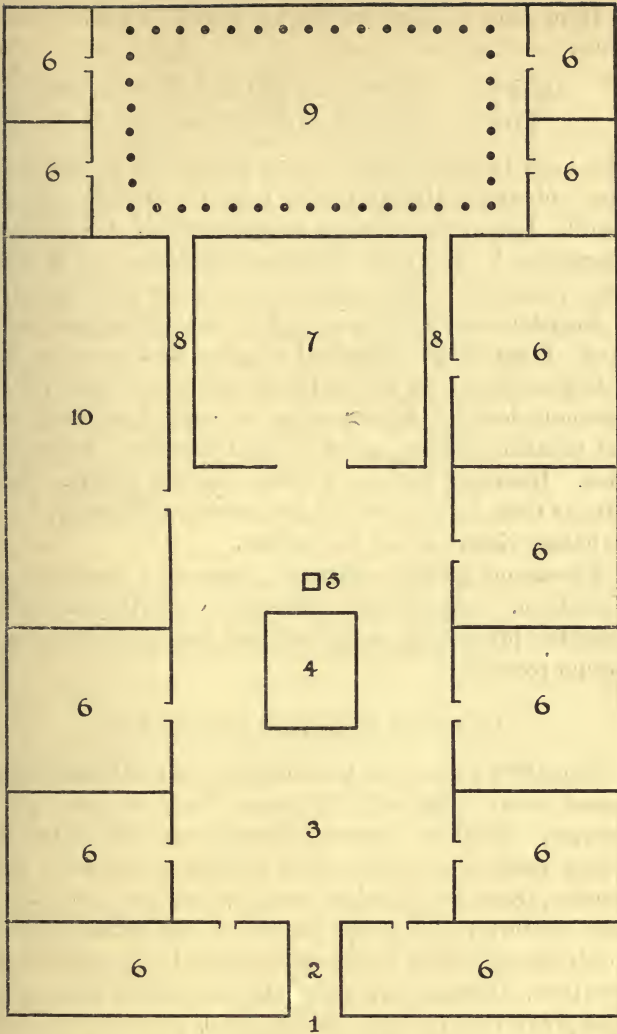
Nunc respondē mihi dē domō interrogantī:—dic mihi per quid domum intrēs. Cūr sedet iānitor in cellā? Cūr iānuam pultās? Num ignōrās? Ō puerum immemorem! Si ignōrās, ego prō tē respondēbō. Sed iubeō tē attentō esse animō, ut discās omnia. Per iānuam intrās domum ; in cellā sedet iānitor ut iānuam cūstōdiat ; pultās iānuam ut iānitor iānuam reseret. Tū iam respondē, si poteris. Cūr est impluvium in ātriō? Ubi dormiunt servi? Potesne mihi dicere cūr istīc dormiant?

Lūdus.

Scisne quid sit lūdus? Nōne tū quoque lūdum frequentās?

Locus est, in quō litterās discimus. Propriē nōminātur lūdus litterārius. Alii enim sunt lūdī; saltātōrius, ubi discunt saltāre, gladiātōrius, ubi gladiātōrēs pūgnāre discunt. Nōs tamen, ego et amīcī mei, lūdum frequentāmus ut discāmus litterās. Ante lūcem lūdum petimus, loculis lacertō sinistrō suspēnsis, et servō vel paedagōgō comitante.

DOMUS

1. Iānua.	2. Vēstibulum.	3. Ātrium.	4. Impluvium.
5. Āra.	6. Cellae vel Cubicula.	7. Tablinum.	8. Fauces.
9. Peristylum.	10. Triclinium.		

Ōlim puer quīdam ad portam lūdi hōs cecinit versiculōs :—

Quid tibi nōbiscum est, lūdi scelerāte magister,
invisum pueris virginibusque caput?

Heu! audit magister ipse. Statim alterum iubet in umerōs eum sublevāre, alterum pedēs retinēre, dum ipse virgis caedit. Ego taceō, nē in mē quoque saeviat. Ō crūdēlem magistrum! Nōn male Horātius magistrum suum dixit esse ‘plāgōsum’. Quot plāgās, quot verbera pati cōgimur!

Magister in cathedrā solet sedere, nōs circum eum sedemus. Ē parietibus dependent tabulae; nōn procul in angulō stant capsae, in quibus librī poētārum servantur. Nōs discipulī dextrā tenēmus calamum, sinistrā aut papȳrum aut tabulam cērātā, quam in genū dēponimus ut scribāmus. Discimus scribere, recitare, ratiōnēs dūcere. Iam litterās Graecās et Latīnās ā grammaticō didicimus; mox ā rhētore discam artem rhētoricā.

Plērumque poētās recitāmus, praesertim Horātium et Vergilium. At scriptōrēs rērum nōn omittimus. Ōlim magister praeclāram nōbis recitāvit historiam, quam ego iterum recitābō.

Dē milite fortissimō sed ignōtō.

Imperātor Poenus in terrā Sicilia bellō Carthāginiēsi primō contrā Rōmānōs pūgnāns locōs idōneōs prior occupat. Militēs Rōmāni summā cum difficultāte ad locum pergunt periculōsum et insidiis obnoxium. Tribūnus quīdam ad cōsulem venit ostenditque cito omnēs esse peritūrōs. ‘Imperā,’ inquit, ‘si rem servāre vīs, ut quadringenti aliqui milites ad montem illum eant atque occupent. Hostēs ubi viderint, fortissimus quisque in illōs praevertetur, atque illi sine dubiō quadringenti occi-

dentur. Sed occupātis hostibus in eā caede, exercitum ex hōc locō ēdūcere poteris. Alia via salutis nulla est.' 'Sed istōs,' inquit, 'quadringentōs ad eum locum quisnam erit qui dūcat?' 'Sī alium,' inquit tribūnus, 'nēmīnem habēs, ego dūcam. Hanc meam tibi et reipublicae animam dō.' Cōsul tribūnō grātiās agit; tribūnus et quadringenti proficiscuntur. Locō occupātō Rōmāni milites circumveniuntur, circumventi repūgnant. Interea cōsul Rōmānum exercitum in locōs tūtōs subdūcit. Di immortālēs tribūnō militum dignam dederunt fortunam. Nam multis volneribus saucius inter mortuōs cōgnitus est. Convaluit, et saepe postea reipublicae serviit. Multi alii bene de reipublicā meriti signis, status, monumentis ob virtutem decorantur; illius tribūni haud minor est laus; nē nōmen quidem usque ad nōs permānsit.

Cēna.

Heri pater meus amicōs suōs ad cēnam vocāvit. Nōnā hōrā adveniunt convivae, in quibus erant senātōrēs duo Rōmāni, et ipse cōsul, vir summae dignitatis. Omnēs ā servis dēdūcuntur in atrium; illinc in triclinium, ubi cēnātur. Ego tamen nōn comitor convivās; quam vellem cēnae adfuissem! Sed pueris in tricliniō nullus est locus; viris solum cēnae illae splendidae parārī solent. Prōmisit tamen mihi pater mē mēnsis secundis adfore ut aliquid ex poetis declāmārem. Multa enim et pulchra didici carmina.

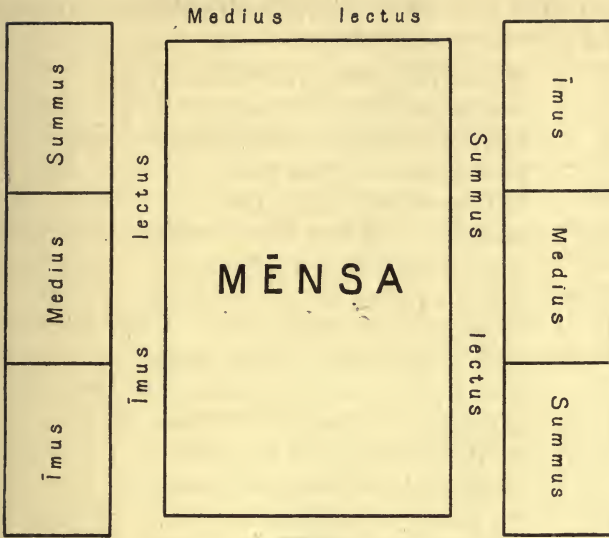
Primum mēnsis impositus est gustus, quō magis edere cuperent convivae. Deinde (rēcta enim erat cēna) multa alia inferuntur fercula, ut piscēs, capōnēs, aper; neque aberant lactūca, brassica, pānis. Quibus omnibus cōnsūptis, continuō secundae mēnsae appōnuntur.

Nunc tandem mē petit servus et ut carmen declāmem

intrōdūcit. Statim sequor nōn sine spē praemiī; carmine enim recitātō quis praemium mihi neget? Ingrēssus triclinium vidī convīvās ordine positōs. Trēs erant lectī, quōs ita dispositōs vidī:—Medium, summum ad dextram, imum ad sinistram. In ūnō quōque lectō trēs convivae accumbēbant, quōs ita ā dextrā numerō:—summi lectī summum medium imum; mediī lectī summum medium imum; imī lectī summum medium imum. His visis convīvās salutō, salutātisque prope iānuam stō et patris iūssa exspectō. Ille cum risū exclāmat ‘Ēn declāmātor noster! Recitā nōbīs aliquid, mi Lūcr; nam magister tuus dicit tē optimē declāmāre posse’. Hōc dictō omnēs in mē oculos convertunt, et ego carmen Catullī haud ignōtum recitō. Scis dē quō Catullus loquātur; dē Lesbiae passere.

Lūgēte, ō Venerēs Cupidinēsque;
passer mortuus est meae puellae,
 passer, dēliciae meae puellae,
 quē plūs illa oculis suis amābat:
 nam mellitus erat suamque nōrat
 ipsam tam bene quam puella mātrem.
 nec sēsē ā gremiō illius movēbat,
 sed circumsiliēns modo hūc, modo illūc,
 ad sōlam dominam usque pīpilābat.
 quī nunc it per iter tenebricōsum
 illūc, unde negant redīre quemquam.
 at vōbīs male sit, malae tenebrae
 Orcī, quae omnia bella dēvorātis:
 tam bellum mihi passerem abstulistis.
 vae factum male! vae miselle passer,
 tuā nunc operā meae puellae
 flendō turgiduli rubent ocelli.

Īmus	Medius	Summus

Cyathus

Amphora

Cyathus

Crâter

Ad haec omnēs, ‘Optimē’ clamant, ‘declāmās.’ Et convīva quīdam ‘Putō’, inquit, ‘istum puerum, Cornēli, poētā ipsum futūrum esse. At aliud declāmet, precor : dulcī enim vōce est praeditus.’ Hīs laudibus arrēctus, illud quoque carmen declāmō.

Issa est passere nēquior Catulli,
Issa est pūrior oſculō columbae,
Issa est blandior omnibus puellis,
Issa est cārior Indicis lapillis,
Issa est dēliciae catella Publī.
hanc tū, si queritur, loqui putābis :
sentit trīstitiamque gaudiumque.
collō nīxa cubat capique somnōs,
ut suspīria nūlla sentiantur.
hanc nē lūx rapiat suprēma tōtam,
pictā Pūblius exprimit tabellā,
in quā tam similem vidēbis Issam,
ut sit tam similis sibi nec ipsa.
Issam dēnique pōne cum tabellā :
aut utramque putābis esse vēram,
aut utramque putābis esse pictam.

Iterum plaudunt omnēs, negant tamen sē scire ā quō carmen scriptum sit. Rogant num Mārtiālis sit carmen. Ego aiō; tum crustulis aliisque dēlectāmentīs onerātus exeō.

Iter.

Brundisium reliquimus; nunc Rōmae habitāmus. Quantulā sententiā quantam rērum mūtātiōnem comprehendī! sed Idem ego sum qui antea; Idem Rōmae sum qui Brundisiū eram. Quid enim dicit Horātius?

Caelum nōn animum mūtant qui trāns mare currunt.
Scilicet pater meus Rōmam ā Caesare arcessītus est;

intrā trīduum imperātum est ut proficiscerētur. Relinquendum erat Brundisium, domus relinquenda de qua dicebam, iter longum faciendum.

Summā celeritate impedimenta collēgimus, collectisque discessimus, alii rēdis vecti, alii equis; impedimenta autem servi mūlis imposuerunt. Mūli enim clitellās portant, in quibus repōnimus impedimenta.

Longum est iter Brundisiō Rōmam; distant enim inter sē milia passuum trecenta quinquāgintā septem. Hoc est iter dierum quindecim sedecimve. Cottidie autem sub noctem ad dēversōrium aliquod dēvertimus ut pernoctemus.

Quot loca nova adii, quot dēversōria! et in unō quoque dēversōriō est caupō, alius benignus, alius malignus. Advenientēs excipiunt, abeuntēs dīmittunt, nōn sine rixā aliquandō. Primum iter est imbris corruptum; unde factum est ut lutō morāti fessique Rubōs post quadrīduum dēmum pervenerimus. Postrīdie Canusium vecti sumus, ubi pānis quam māximē est lapidōsus. Inter pānem illum et lapidem vix quicquam interest. Aliter autem rēs sē habet in eō oppidulō, ad quod sextō diē pervenimus, cuius nōmen memoriā excidit; hic enim pānis est pulcherrimus, sed aqua, rērum vilissima, pretiō vēnit. Hic quoque mūli clitellis liberantur, et ad dēversōrium dēvertimus, ut aliquantulum requiesceremus. Ego et frāter lūsum imus, pater et māter dormitum. Semper equidem miror, quam ob rem hominēs adulti tantō opere ament somnōs. Quantō enim melior est lūsus!

Posterō diē Trivīcum advēnimus, ubi nūllum erat dēversōrium, sed villa cuiusdam amici nōs excēpit. Deinde per montēs rēctā viā Beneventum vēnimus. Hic locus dignum sē nōmine suō propriō dēmōstrāvit. Est enim nōmen eius rē vērā fātale et inauspicātum Maleventum, et

nōs rē vērā malō sumus ventō oppositi. Nempe hospes noster in dēversōriō cēnam nōbīs sēdulō in culinā parābat ; turdōs pinguissimōs in ignī versābat ; subitō malus ille ventus corripuit flammam, flamma per veterem culinam dēlāpsa summum tēctum lambere properābat, et ipse hospes paene ārsit. Turbātur per domum, clamātur, ululātur. Convīvae avidī rapere cēnam ex periculō, servi aquam afferre ad flammās exstinguendās, nōs ridere omnia. Cēnam ēdimus sēmiūstam.

Post haec Capuam pervēnimus, ubi lūsum iimus ego et frāter ; pilā lūsimus tōtā hōrā. Pilā lūdīmus hōc modō. Stant in tribus angulis trēs lūsōrēs, quōrum ūnus quisque pilam tenet ; pilāsque quō quisque volt mittunt. Ubi lāpsa ex manibus cadit pila, vitium est. Peritiōrēs lūdendi et dextrā et laevā excipere possunt, sed quis potest ūnā trēs excipere ? Id quod et mihi accidit. Ūnam enim dextrā excēpi, alteram laevā, tertia medium nāsum contigit ; unde factum est ut et sanguis efflūxerit, et finis lūdi sit factus.

Ubi postridiē iter iterum incēpimus, pater meus, homo doctissimus, multa dē Hannibale nōbīs disseruit ; id quod et mihi et frātri valdē displicuit ; num enim rēda lūdus litterārius ? Num pater Orbilius ille, cūius ferulae manum subdūxit Horātius ? Quippe nōs digitis micāre cupiēbāmus, ille autem semper dē Hannibale. Quid ad nōs Hannibal ? Quid si ūnam hiemem Capuae trivit, quid si militēs eius mollēs facti sunt luxuriā ? Quid si vicit eum Q. Fabius Māximus cūctātor ? In discendō nōs quoque cūctātōrēs sumus. Si ille cūctandō restituit rem pūblicam, nōs cūctandō vincimus ipsum cūctātōrem.

Ubi finis docendi est factus, iam licuit digitis micāre. Lūdīmus hōc modō. Alter subitō manum erigit, erēctaque manū digitōs aliquot modo extendit modo comprimit ;

alterius est dicere quot digitōs extenderit. Hōc diē nōs itineris pertaesum est propter Hannibalem.

Deinde viā Appiā per Sinuessam, ubi primum vidimus mare Tyrrhēnum, tendimus Formiās, mox per ōram maritimam, dēnique tendimus Fundōs, ubi noctem perēgimus. Fundis ā praefectō salutātī sumus, homine (ut videbātur) insānō; nam ita glōriōsus erat ut speciem praetōris prae sē ferret. Fundi enim praefectūra est, nōn mūnicipium; ille autem nōmen praetōris sibi arrogāvit. Aderat igitur togā praetextā et lātō clāvō indūtus. Ō rem rīdiculam! Ō hominem vānum!

Ubi Fundis discessimus, rīdebāmusque hominis glōriam ac vānitātem, māter nostra, 'Heus vōs,' inquit, 'voltisne fābulam vōbis dē grāculō dicam?' Cui ego, 'Dic, precor,' inquam, 'dic, dummodo nōn sit cōgnātus Hannibalis.' At māter, 'Favēte,' inquit, 'linguis, et audietis. Iūppiter rēgem avium creāre cum vellet, certō diē conventum avium indixit, quō omnēs adessent, isque avem omnium fōrmōsissimam praeficeret rēgem. Tum grāculus, dēfōrmitātī suae diffisus, nemora atque arva peragrāvit, plūmāsque quās pulcherrimās ubique videbat collectās sibi circumposuit. Ita pāvōnis aliārumque avium plūmīs fōrmōsissimus omnium est factus. Dies indictus advenit, avēsque omnēs ad Iovem advolant. Neque aberat ipse grāculus, variō plūmārum colōre splendidissimus. Iam Iūppiter hunc rēgem erat factūrus, ut omnium dignissimum, sed cēterae Irātae propriam singulae plūmam ei abstulērunt; isque ita nūdātus iterum grāculus, ut ante, factus est.'

Quā dictā fābulā, 'Cūr,' inquit frāter, 'fōrmōsissimum Iūppiter factūrus erat rēgem? Nōnne dignior rēgnō erat fortissimus atque prūdentissimus?' Tum ego, 'Sed quis,' inquam, 'creātus est rēx?' Sed illa 'Nōlite' inquit

‘nimis multa rogare. Fābula dēmōnstrat quam ineptum sit aliōrum virtūtēs sibi arrogāre, ut facit ille praefectus. Sed satis collocūti sumus; ecce, Ānxur!’ Tum vidēmus oppidum saxīs latē candentibus impositum, unde per canālem lintre iter erat faciendum.

Oppidum erat nautīs et caupōnibus differtum. Quanta conviciā inter puerōs nautāsque! Aes exigitur, mūla adli-gātur: ‘Hūcappelle lintrem! Propius, propius, nē in aquam dēcidāmus! Quid? Trecentōs inseris? Lintrem dēmergēs, improbe! Ohē, iam satis est!’ Sic tōta hōra abit. Ubi tandem cōnscendimus, rēpitque mūla per rīpam, mali culicēs palustrēsque rānae somnōs adimunt, dum nauta, qui lintrem gubernat, et viātor, qui mūlam dūcit, cantant mūtua. Tandem mūliō, fessus ac vinō madidus, dormire volt; mūlam pāstum ēmittit, retinācula saxō religat, supīnusque stertit.

Iam diēs aderat; expērgiscimur, et sentīmus lintrem nōn prōcēdere. Statim pater meus, homo cerebrōsus, prōsilit, ac nautae caput lumbōsque fuste dolat; et vix dēmum quartā hōrā ad Forum Appiī expōnimur.

Hinc profecti Rōmam pervēnimus, diē sextō decimō postquam Brundisiō exiimus.

Diē igitur sextō decimō iter dēmum cōnfēcimus, namque, ut dixi antea, per trīduum primum imbribus erāmus oppressi. Sed Rōmam tandem laeti pervēnimus. Per portam Capēnam urbem intrāmus. Quantam multitudinem hominum! Quot milites! Quantum clamōrem! Crēdideram equidem similem fore Rōmam nostrō Brundisiō. Sed inter aliās urbēs tantum effert caput quantum quercus inter dūmēta.

Ad portam Capēnam omnibus est dēscendendum ab equis carrīsque; per viās enim urbis equis rēdisque vehi noctū quidem licet, diē nōn licet. Nōbis tamen licuit,

quia pater meus magistrātus est summae dignitatis. Vehmur igitur praeter Circum Māximum ad pontem Tiberīnum, deinde relictō ponte per arborēs Iāniculum ascendimus, ubi amicus patris mei domum magnificam habet. Intrāmus, salutāmus et salutāmur, ad cēnam vocāmur; cēnātī in hortōs eximus ut ā summō monte urbem spectēmus. Admirantibus nōbīs hospes noster versūs dēclāmat, quōs poēta clārissimus dē villā suā composuit. Audīte.

Iulī iūgera pauca Mārtiālis,
hortīs Hesperidum beātiōra,
longō Iāniculī iugō recumbunt.
hinc septem dominōs vidēre montēs
et tōtam licet aestimāre Rōmam,
Albānōs quoque Tusculōsque collēs,
Fidēnās veterēs brevēsque Rubrās.
illinc Flāminiae Salāriaeque
gestātor patet essedō tacente,
nē blandō rota sit molesta somnō,
quem nec rumpere nauticus tumultus,
nec clāmor valet helciāriōrum,
cum sit tam prope Mulvius, sacrumque
lāpsae per Tiberim volent carīnae.
hoc rū, seu potius domus vocanda est,
commendat dominus; tuam putābis,
tam nōn invida tamque liberālis
tam cōmī patet hospitālitāte.

Nōne sunt summā arte compositī, summō ingeniō? Postquam hospes dēclāmāvit, omnēs plausimus; deinde redimus dormitum, quia tam longō itinere fatigātī cupimus otīō nostrō fruī, ut crās urbem propius spectēmus.

Rōma.

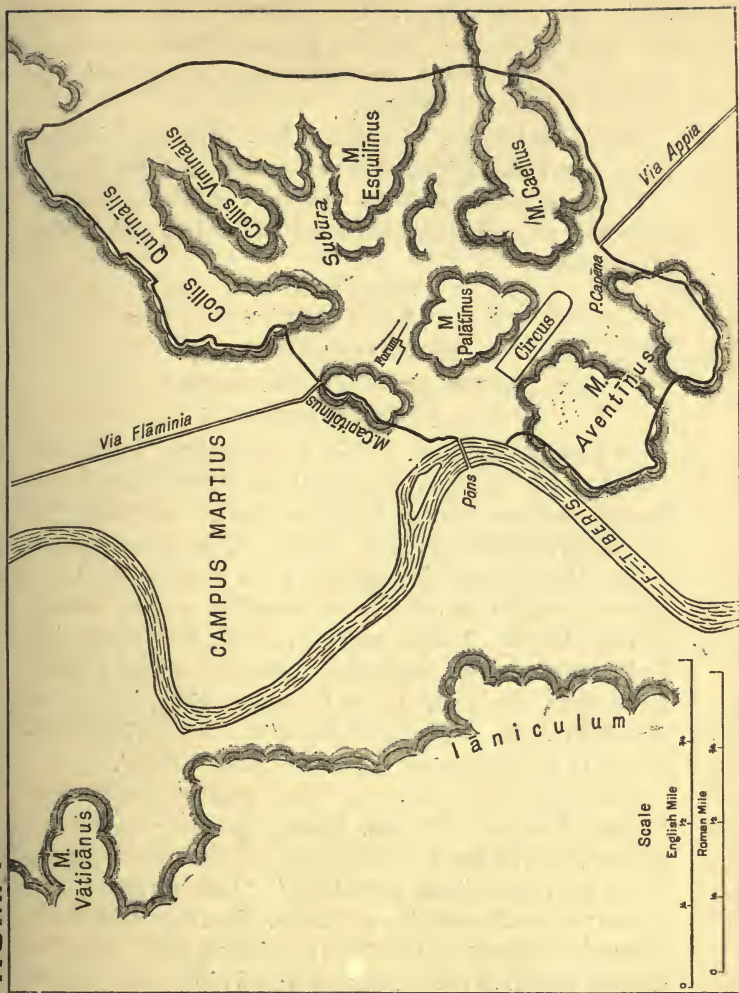
Longum est omnia, quae Rōmae sunt, dēscribere. In septem montibus aedificāta est urbs Rōma; monte Palātīnō, monte Aventīnō, monte Capitōlīnō, colle Quirīnālī, colle Viminālī, monte Esquilīnō, monte Caeliō. Quōrum cūr duo sint collēs nōminātī, quīnque montēs, nesciō equidem. Trāns Tiberim sunt etiam Iāniculum et mōns Vāticānus. Inter Palātīnum, Capitōlīnum, Esquilīnum, situm est Forum. In monte Palātīnō erat prīma urbs, quam nōminant Rōmam quadrātā, cūius mūrus adhūc manet.

Hērī in Forum dēscendimus. Hīc ad īmum Palātīnum vīdimus Ātrium Vestae. In Forō sunt ā sinistrā tabernae veterēs, ā dextrā tabernae novae; in mediō lacus Curtius, in quem iuvenis ille nōbilis dēsiluit, ut patriam moriendō servāret. Adversa autem cōnspicimus rostra, quae pulpita sunt ex quibus orātōrēs orātīōnēs habent ad populum. Circum Forum alia sunt aedificia: Cūria, in quā dēliberat senātus; Rēgia, in quā habitat Pontifex Māximus; trēs Basilicae, Porcia, Aemilia, Iūlia. In Basilicīs iūdicia conveniunt, negōtiātōrēs rem agunt.

Hinc per Viam Sacram ascenditur in Capitōlium. Hāc viā triumphantēs vehūntur ducēs, ut grātiās agant Iovī Capitōlīnō. Habet Capitōlium duo capita; in alterō templum est Iovis, in alterō Arx.

Inter Viminālem et Esquilīnum est Subūrā. Hīc habitant plēbēī; virī autem lautissimī in Palātīnō. Sunt alia quoque fora; forum Iūli, quod fecit C. Iūlius Caesar, et forum Augustī, quae duo cum forō Rōmānō tria sunt fora māxima; sed est et forum hōlitōrium, ubi holera vendunt, et forum boārium, in quō bovis est statua māgna.

RŌMA

Ut tria sunt fora, sic tria theātra in quibus ludōs scaenicōs spectāmus. In Circō Māximō cursūs sunt equōrum, in Amphitheātrō gladiātōrēs inter se pūgnant. In thermīs balneisque lavāmur.

Sed de his longum est nārrāre; haec hāctenus! Vereor enim nē tō tantum Rōmae taedeat quantum mō Hannibalis.

Dum per urbem ambulō, vidī in Vicō Tuscō domum spatiōsam atque magnificam, cūius ad frontem erat titulus hūiusmodi:

DOMVS HAEC
LOCĀTVR
EX KALENDĪS IVLĪS
CONDVCTOR CONVENĪTŌ BALBVM
M. FRONTŌNIS SERVVM.

Dum haec perlegō rīsīt aliquis ex comitibus. Cui ego 'Quid rīdēs?' inquam. At ille 'Num ignōrās' inquit 'Infāmē esse hanc domum? Mānēs enim hīc habitant. Per silentium noctis sonus ferrī auditur et strepitus vinculōrum. Mox appāret simulācrum, senex prōmissā barbā et horrenti capillō et crūribus et manibus catēnās ferreās gerit quatitque. Incolae terrōre percūsi tōtā nocte vigilant; unde morbus insequitur, crēscēte autem timōre, mors etiam. Inde dēserta stat domus, ut vidēs, tōtaque illi mōnstrō relicta. Prōscripsit tamen M. Frontō, vir callidissimus, sī quis tantī malī ignārus condūcere velit'.

Post aliquot diēs dum per vicem eundem ambulāmus, titulum dēreptum vidimus, iānuam apertam; audivimus philosophum aliquem condūxisse. 'Ō stultum' inquam, 'mox eum temeritātis paenitēbit.' 'Immō vērō' inquit comes 'de omnibus certior est factus. Nam cum audivisset, quantula esset pēnsiō, vilitātem suspiciātus, tantō acūmine singula quaerit ut decipi nōn possit; sed nihilōminus, Immō tantō magis condūcit.' At ego, 'Vereor tamen nē hominem

ITALIA

1. Brundisium.
2. Rubī.
3. Canusium.
4. Trivicum.
5. Beneventum.
6. Capua.
7. Sinuessa.
8. Formiae.
9. Fundī.
10. Ānxur.
11. Forum Appii.
12. Rōma.

paeniteat aliquandō.’ Abimus, et quid ēventūrum sit exspectāmus.

Postrīdiē nōn cēssāmus adire domum ; turba adest māxima, fūnus dūcitur, nēniās canunt, exsequiās eunt omnēs. ‘Nōnne dīxi’ inquam ‘fore ut paenitēret philosophum illum temeritātis ? Herī domum condūxit, hodiē sepelitur’. Statim ex turbā ‘Favē linguā’ exclāmat aliquis ‘vīvit enim adhūc philosophus, et ipse hominem sepelit’. Tunc ego admirātus ‘Quid ergō’ inquam ‘factum est, bone vir ?’ Ille in hunc modum respondet : ‘Ubi ad vesperāscere coepit iubet sternī sibi in primā domūs parte, poscit cērās, stilum, lūmen ; suōs omnēs in interiōra dīmittit ; ipse ad scribendum oculōs, manum, animum intendit, ne vacua mēns simulācra et inānēs metūs fingeret. Initiō nihil nisi silentium noctis ; dein concuti ferrum, vincula movērī. Ille nōn tollere oculōs, nōn remittere stilum, sed firmāre animum. Tum crēbrēscere fragor, adventāre, ac iam est in limine, iam ut intrā limen audīrī. Respicit ; videt agnōscitque nārrātam sibi effigiem. Illa stābat innuēbatque digitō, similis vocanti ; hic rūsus cēris et stilō incumbit. Illa scribentis capitī catēnās insonābat ; hic rūsus respicit, videt idem quod antea innuentem, nec morātus tollit lūmen et sequitur. Ībat illa lentō gradū, quasi gravis vinculis ; postquam dēflexit in āream domūs, repente dilāpsa est in aurās. Hic autem locum effodit ; inveniuntur ossa catēnis inserta atque implicita, quae collēcta iam sepeliuntur.’ Quibus auditīs, exclāmō ‘Et sunt tamen qui negent esse mānēs. Adeant igitur, et discant ab expertīs’.

Nocturna Lemūria.

Domum reversus patrem rogāvī num et apud nōs essent mānēs. ‘Nōn putō esse’ respondit, ‘namque domō nostrā quotannis omnēs eiciō.’ ‘Mānēs eicis, ō pater !’

exclāmāvi. ‘Immō hodie’ inquit ‘eiciam; eiciendī enim sunt a. d. VII Idūs Māias—Māius scilicet mēnsis ā nōmine māiōrum dūcitur—et dum tū in lectulō dormīs ego mediā nocte sacra quaedam, quae Nocturna Lemūria appellantur, celebrābō, nē ūllae lārvae apud nōs habitent.’ Quae cum audivissem mātrem orāvī ut ad mediam noctem mihi pervigilāre liceret, ut patrem vidērem haec sacra agentem; mātēque benigna veniam mihi dedit. Nunc igitur quod vidī vōbīs nārrābō. Nam pater, veteris memor ritūs, mediā nocte surgit, nūdīsque pedibus per domum ambulat. Extentā dextrā signum sacrum dedit, nē lārvaē occurreret; signum fēcit hōc modō—salūtārī digitō minimōque extentīs, medium et minimō proximum pollice iunctōs in palmam dēpressit. Deinde mantīs lāvit pūrās atque septem fabās nigrās orī imposuit, aliāsque fabās, voltū āversō, suprā umerum iēcit; sed dum iacit

‘His’ inquit, ‘redimō mēque meōsque fabīs’.

Noviēns hunc dixit versum, neque respēxit; fabās umbra putātur colligere, et, nullō vidente, hominem ā tergō sequī. Ubi rūsus aquā pater sē lūstrāvit et aere tinnitum fēcit, orāvī ut umbrae ē tēctīs suis exirent. Noviēns clāmāvit ‘Mānēs exite paternī’; tum dēmum respēxit et sacra rīte sunt perācta.

Dē mānibus.

Etenim poētae docent esse mānēs, nam meminī mē hoc carmen apud Propertium lēgisse:—

Sunt aliquid mānēs, lētum nōn omnia fīnit,

lūridaque ēvictōs effugit umbra rogōs.

Cynthia namque meō vīsa est incumbere fulcrō,

murmur ad extrēmae nūper humāta viae:

cum mihi somnus ab exsequiīs pendēret amōris,

et quererer lectī frīgida rēgna mei.

eōsdem habuit sēcum, quibus est elāta capillīs,
eōsdem oculōs, laterī vestis adūsta fuit.
et solitum digitō beryllon adēderat ignis,
summaque Lēthaeus triverat ōra liquor :
spīrantisque animōs, et vōcem mīsit, at illi
pollicibus fragilēs increpuere manūs.

Condiscipulī tamen mei nōnumquam mē irrident quod
cōnfitear mē credere esse mānēs ; eīs autem versūs Horātī
commemorō.

Somnia, terrōres magicōs, mirācula, sāgās,
nocturnōs lemurēs portentaque Thessala rīdēs ?

Immō vērō patrem iterum rogāvi quid ipse dē mānibus
rē vērā cēnseret. ‘Haud sciō’ respondit ‘an mānēs rē
vērā sint. Erat enim mihi quondam amīcus pauper, ē
puerō claudus, quī rūri habitābat. Ōlim advena quīdam
forēs vesperī pulsāvit ; pauper ille iūssit alterum intrāre,
quī intrāvit vinumque poposcit ; ille ōrāvit hunc ut ipse
cyathum quaereret, sē enim quippe quī claudus esset
cyathum quaerere nōn posse. Advena igitur rogāvit
quamdiū claudus esset, pauperque respondit sē ē puerō
fuisse. Cui advena “Possum” inquit “tē sānāre. Si
laurī frondēs vīnō hōc tuō imbūtās per complūrēs diēs
ēderis in pristinam corporis valētūdinem redigēris ; sed
deōs praecipuē cūrā rīte colās”. Quae praecepta amīcus
meus religiōsē secūtus mentem sānam, ut dīcitur, in
corpore sānō adeptus est. Hic advena palliō erat amictus
purpureō, quāle nēmo antea illā in regiōne umquam vīderat ;
neque quisquam ē praetereuntibus virum tāli habitū
amictum ūsquā post merīdiem vīdit. Mihi saltem nōn
dubium est quīn imāgō fuerit.’

Dē somniis.

Cum pater mihi hanc fābulam dixisset valdē gaudēbam quod ille quoque putābat esse mānēs. Sed quia cōgnōscere volebam quid dē somniis cēnsēret, rogāvī eum num somnia quoque essent vēra; quī mihi respondit vēra alia, alia falsa esse: 'Nōnne meministi, mī fili,' inquit 'quid Vergilius scripserit?

Sunt geminae somni portae, quārum altera fertur
cornea, quā vērīs facilis datur exitus umbrīs,
altera candenti perfecta nitēns elephantō,
sed falsa ad caelum mittunt insomnia mānēs.'

Cēterum ut bene intellegās nōnnulla somnia vērūm praedicere fābulam tibi nārrābō, si modo attentō eris animō.

Somnium vērūm.

'Cum duo quīdam Arcades familiārēs iter ūnā facerent, et Megaram vēnissent, alter ad caupōnem, ad hospitem alter dēvertit. Uterque cēnātus cubitum iit; deinde ei quī erat in hospitiō alter vīsus est in somnīs ōrāre ut subvenīret, quod sibi ā caupōne nex intenderētur.

Is primō perterritus somniō surrēxit; deinde cum sē collēgisset, idque vīsum prō nihilō habendum esse dūxisset, recubuit; tum dormienti idem ille vīsus est ōrāre nē, cum sibi vivō nōn subvenisset, mortem suam inultam esse paterētur; sē interfectum in plaustrum ā caupōne esse cōniectum, et suprā iniectum stercus. Petiit ut māne ad portam adesset, priusquam plaustrum ex oppidō exiret. Hōc iam somniō commōtus māne bubulcō obvius fit ad portam; quaerit ex eō quid in plastrō esset. Ille perterritus fūgit; mortuus ērutus est; caupō rē patefactā poenās dedit.'

Quā auditā fābulā frāter meus dīxit sē prōverbium—
'Nōn omnēs stertentēs dormiunt' audiisse, nescire tamen
quid significāret; cui pater 'Hoc quoque', inquit, 'alte-
rum nārrandō somnium expōnere tibi possum,' statimque
hoc nārrat somnium.

Trium somniantium fābula facēta.

Ōlim trēs comitēs, quōrum duo mercātōrēs urbāni,
tertius rūsticus quīdam erat, ad templum quoddam nūminis
colendī causā profecti sunt; quibus prōgredientibus
viatica dēficere incipiēbant. Mox ad tantam inopiam
redacti sunt ut vix quicquam farris maneret. Quae cum
urbāni illi callidi intellexerent hōc modō inter sē col-
loquēbantur. 'Parum pānis iam nōbīs restat; comes
tamen noster edendō nimis indulget, quāpropter necesse
est cōnsilium inire quō sī quid habēmus eō in sciō edāmus.'
Cum igitur pānem aquā sparsum manibusque tractātum,
prope ignem, ut coquerētur, posuissent, rūsticum illum
dēcipere cōstituērunt atque hōc modō eum allocūtī sunt:
'Omnēs statim dormiāmus, sitque pānis ei praemium qui
ex nōbīs somnium viderit mirābilissimum.' Quō pāctō
omnēs cubitum eunt. Rūsticus autem, fraudis aliquid
suspiciātus, pānem sēmicoctum ex igni extractum sōlus
tōtūm dēvorāvit, iterumque sē somnō dedit. Nōn ita
multō post alter negotiātor, tamquam mirābili quōdam
somniao perterritus, surgere incēpit, alterīque negotiātōri
quam ob rem ita timēret rogantī, respondit: 'Māgnō
terrōre māximāque ob somnium admirātiōne affectus
sum. Duo enim genīi mihi vidēbantur appropinquāre,
summāque cum laetitiā mē ad Ēlysium comportāre.' Cui
comes 'Mirābile nimirum' inquit, 'somniao nārrās;

mirābilis tamen audī; namque ego duōs percipiēbam
geniōs quī mē ad Tartarum portābant.’

Quae cum rŭsticus ille audīret etiam tum dormire simu-
lābat; urbānī tamen ut dolus sibi bene prōcēderet eum
excitāvērunt, quī, admirantī similis, callidē rogāvit ‘Quis
mē vocat?’ Cui respondērunt urbānī ‘Comitēs sumus
tui’. Quae cum audīvisset ille ‘Quō modō’ rogāvit ‘iam
redīvistis?’ ‘Numquam,’ respondērunt, ‘hinc abīvimus;
cūr reducēs vocās quī numquam abīvimus?’ Qui-
bus rŭsticus ille ‘Genī duo’, respondit, ‘mihi vidē-
bantur alterum vestrum ad Ēlysium, ad Tartarum alterum
auferre, et mēcum reputābam neutrum hūc reditūrum
esse unde, ut poēta dīcit, negant redīre quemquam; itaque
ego experrēctus pānem tōtum sōlūs dēvorāvī.’

Quae cum audīvisset frāter meus dīxit sē iam intelle-
gere quid significāret prōverbium: ‘Nōn omnēs stertentēs
dormiunt.’

Causae somniōrum.

Posterō diē, ut accidit, hanc sententiam apud Tullium
in lūdō recitābāmus. ‘Quae in vitā ūsūrpant hominēs,
cōgitant, cūrant, vident, quaeque agunt vigilantēs agi-
tantque, ea cuique in somnō, accidunt.’—Quae cum
audirem nōn poteram mē retinēre quīn puerum recitantem
interpellārem magistrumque rogārem nūm rē vērā putāret
hās esse somniōrum causās. Iste autem magister, inter-
rogātiōne meā neglectā, dīxit oportere omnēs, dum alius
recitat, tacere, iūssitque mē hoc carmen ēdiscere memo-
riter:—

Omnia quae sēnsū volvuntur vōta diurnō,
pectore sōpītō reddit amīca quies.

venātor defessa torō cum membra repōnit,
mēns tamen ad silvās et sua lustra redit.
iūdicibus litēs, aurīgae somnia currūs,
vānaque nocturnīs mēta cavētur equīs.
mē quoque Mūsārum studium sub nocte silenti
artibus assuētīs sollicitāre solet.

Carmen nunc memoriā teneō. Sed utrum magister
poetae cōnsentiat neque nūllō modō invenire possum.
Semper enim rogātus verba poētārum aliōrumve scriptō-
rum commemorat.

Equidem vērō putābam eum nescire. Posterō igitur
diē, hōc carmine recitātō, iterum eum rogāvī quid rē vērā
ipse dē somniīs cēnseret. Sed utinam nōn rogāvissem!
Mē miserum! Iterum nihil respondit sed hoc alterum
carmen mihi ēdiscendum dedit.

Et quō quisque ferē studiō dēvinctus adhaeret
aut quibus in rēbus multum sumus ante morātī
atque in eā ratiōne fuit contenta magis mēns,
in somniīs eadem plerumque vidēmur obire;
causidici causās agere et compōnere lēgēs,
induperātōrēs pūgnāre ac proelia obire,
nautae contractum cum ventīs dēgere bellum.

Ō! crūdēlem magistrum! quam nimia est tibi poētārum
admīrātiō!

Magister laqueō suō captus.

Interdum tamen et discipulīs nōbis magistri haec tanta
poētārum admīrātiō prōdest. Quid enim vōbis accidat
nesciō, sed nōs saltem Rōmānōs puerōs saepenumērō
discere taedet priusquam finis sessiōni adsit. Ō quotiēns
lūdum frequentāmus! Primā luce ē lectulīs est surgen-

dum et quasi mediā nocte ad lūdum eundum. Ut lucernae, quās nōbiscum portāmus, olent! Quam dēcolōrēs frunt libri fūmō tot lucernārum! Nigra fūligo adhūc Marōni meō haeret! Ōlim plūs solitō discendī mē taedēbat—media erat aestās et Sīrius ignibus torrentibus in caelō ardēbat—hoc igitur cōnsilium iniī ut postrēmam sessiōnis partem omītterēmus. Magistrum māne lūdum intrantem rogāvī num semper oportēret nōs praeceptis pārēre poetārum. Ille ait; itaque ego hoc Mārtiālis carmen statim dēclāmāre incēpi:—

Lūdī magister, parce simplici turbāe;
 sic tē frequentēs audiant capillātī,
 et dēlicatāe dīligat chorus mēnsae,
 nec calculātor, nec notārius vēlox
 māiōre quisquam circulo corōnētur;
 albae Leōne flammeō calent lūcēs,
 tostamque fervēns Iūlius coquit messem:
 cirrātā lōris horridis Scythae pellis,
 quā vāpulāvit Marsyas Celaenaeus,
 ferulaeque tristēs, scēptra paedagōgōrum,
 cēssent, et Īdūs dormiant in Octōbrēs:
 aestāte puerī si valent, satis discunt.

Quibus scilicet dēclāmātis versibus, ‘Quam cito’ inquit magister, ‘tempus fugit! Rēctē scripsit Ovidius Nāso:—

Ipsa quoque assiduō lābuntur tempora mōtū,
 nōn secus ac flūmen; neque enim cōnsistere flūmen
 nec levis hōra potest; sed ut unda impellitur undā,
 urgēturque eadem veniēns urgetque priōrem,
 tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,
 et nova sunt semper, nam quod fuit ante relictum est,
 fitque quod haud fuerat, mōmentaue cūncta novantur.’

Hōs versūs recitāvit magister quia ōtium nōbīs dare nōlēbat, sed nōn facere potuit (nē ā Mārtiāle praeclārissimō poētā abhorreret) quīn lūsum nōs omnēs dīmitteret. Condiscipulī mei grātiās mihi ēgerunt quam māximās et valde mihi grātulātī sunt quod tam callidum mē praestitissēm. Immō vērō dixerunt mē cornicum oculōs cōnfixisse.

Colloquium cum patre.

Eōdem diē, quoniam magister nīl mihi dē somniis exposuerat, patrem vesperī iterum quaesīvi, quem in tablīnō invēnī. Rēbus nescioquibus occupātum esse vīdī, rogāvī tamen num mihi vacāret, et pater quamquam negōtiōsus erat, benignē mihi respondit ‘Quid vis, mī fili?’—quantō benignior pater est magistrō!—Cui ego ‘Velim’ respondi, ‘iterum tē audire dē somniis loquentem’. ‘Nunc autem nōn possum’ inquit pater ‘namque epistolam ad amicum quendam scribō; sed, ut accidit, dē somniis est epistula mea; tacē igitur et, cum scripserō, tibi recitābō’. Conticuī igitur, et librum quendam ē forulis acceptum, dum pater scribit, legēbam. Paulō postēā hanc epistolam mihi recitāvit:—

Sex. Cornēlius Polliō Suētōniō Tranquillō Suō S.

‘Scribis tē perterritum somniō verērī nē quid in āctiōne patiāris, rogās ut dilātiōnem petam et pauculōs diēs, certē proximum, excūsem. Difficile est, sed experiar. Rēfert tamen, ēventūra soleās an contrāria somniāre. Mihi reputantī somnium meum istud, quod timēs tū, ēgregiam āctiōnem portendere vidētur. Suscēperam causam Iūnī Pastōris, cum mihi quiēscentī vīsa est socrus mea advolūta genibus nē agerem obsecrāre. Et eram āctūrus adulēscentulus adhūc, eram in quadruplici iūdicio,

eram contrā potentissimōs civitatis atque etiam Caesaris amīcōs, quae singula excutere mentem mihi post tam tristē somnium poterant. Prōsperē tamen cessit, atque ideō illa actiō mihi aurēs hominum, illa iānuam fāmae patefēcit. Proinde dispice, an tū quoque sub hōc exemplō somnium istud in bonum vertās, aut, sī tūtius putās illud cautissimī cūiusque praeceptum: ‘Quod dubitēs, nō fēceris,’ id ipsum rescribe. Ego aliquam stropham inveniam agamque causam tuam, ut istam agere tū, cum volēs, possīs. Est enim sānē alia ratiō tua, alia mea fuit. Nam iūdicium centumvirāle differrī nullō modō, istud aegrē quidem, sed tamen potest. Valē.’

Recitatā hāc epistolā ‘Perquam, pater’ inquam, ‘velim scire, esse phantasmata et habēre propriam figuram nūmenque aliquod putēs an inānia et vāna ex metū nostrō imāginem accipere.’ ‘Ego ut esse crēdam’ respondit ‘in prīmīseō addūcor, quod audiō accidisse Curtiō Rūfō. Tenuis adhūc et obscurus obtinenti Āfricam comes haeserat. Inclinātō diē spatiātur in porticū; offertur ei mulieris figura grandior hūmānā pulchriorque; perterritō Āfricam sē futurōrum praenūntiam dīxit; itūrum enim eum Rōmam honōrēsque gestūrum atque etiam cum summō imperiō in eandem prōvinciam reversūrum et moritūrum. Quae facta sunt omnia. Praetereā accēdentī Carthāginem egredientique nāve eadem figūra in litore occurrisse nārrātur. Ipse certē implicitus morbō futura praeteritis, adversa secundis augurātus, spem salutis, nullō suōrum dēspērante, prōiecit.’

Māter mente turbāta irruit.

Patrem haec mihi nārrantem māter, quae māgnō cum impetū in tablinum irruit, interpellāvit, atque ‘Cornēli’, inquit, ‘audīvistīne quid Dāvō frātrique eius acciderit?’

(Dāvus est ūnus ē servīs nostrīs quī eōdem in lectō cum frātre suō dormire solet). Mirābilem nārrat rem, neque facere possum quīn ei crēdam. Sed omnia ab initiō tibi nārrābō. Hāc nocte cum frātre minōre, ut solet, eōdem in lectō quiescēbat. Is vīsus est sibi cernere quendam in torō residentem admōtisque capiti suō cultris ex ipsō vertice capillōs amputantem. Somnium modo sē vidēre ratus iterum dormit. Sed brevī rūsus simile alterum somnium priōri fidem fēcit. Nam vēnerunt per fenestrās (ut nārrat) in tunicis albis duo, cubantemque frātre dētōderunt et, quā vēnerant, recesserunt. Ubi inlūxit, ipse Dāvus ^{vixit} circā verticem tōnsus, capilli iacentēs sunt reperti. Frātre quoque tōnsum sparsōsque circā capillōs diēs ostendit.' Haec cum audīvissem vix facere potui quīn ridērem, sed nē poenās darem simulāvī mē summō terrōre affici propter tam mirābile somnium, māterque mē cubitum misit. Nēmini dixi mē frātreque meum servōrum cubiculum per fenestrās intrāvisse atque ioci causā capillōs dētōdisse.

Laqueō meō captus.

Sed dum in lectulō iaceō hunc in modum mēcum reputābam: 'Quicquid nocte accidit, omnēs putant aut somnium fuisse aut mānēs fēcisse,' dolumque hunc excōgitābam. Cōstitui persuādere Marcō, condiscipulō et aequālī meō, quī negat esse mānēs, ut in sepulcrō quōdam ūnam noctem dormiret. Posterō diē cōsiliū meum cum frātre commūnicāvī, et Mārcus prōmisit sē in sepulcrō dormitūrum esse ut nōbis dēmōstrāret mānēs nōn esse. Nocte igitur ad sepulcrum Mārcus sē recepī, ego et frāter haec parāvimus;—nigris amicti vestibibus persōnās instar calvāriārum fictās capiti imposuimus; quō habitū statim ad sepulcrum contendimus, circum quod sal-

tāre incēpimus. Sed tantum aberat ut Mārcus timēret ut, capite modo ē sepulcrō elātō, imperāret nōbīs ut abirēmus, neu ineptiās agerēmus. Spē deiecti domum abivimus, laqueō, ut prōverbiū, nostrō capti.

Posterō diē nōnnūlli convivae apud nōs cēnābant atque inter cēnam pater nārrābat quid Dāvō, servō nostrō, accidisset. Deinde omnēs mīrabilia commemorāre incipiunt. Ūnus ē convivīs mortuōs futūra portendere posse dixit. ‘Nōnnumquam tamen’ inquit, ‘falsa portendunt, ut fābula dē Gabiēnō mōnstrat.’ Flāgitantibus omnibus ut fābulam diceret, haec nārrāvit.

Fābula dē Gabiēnō.

‘Bellō Siculō Gabiēnus, Caesaris classiārius fortissimus, captus ā Sex. Pompēiō, iūssū eius incīsā cervice et vix cohaerente, iacuit in lītore tōtum diem. Deinde cum advesperāvisset, cum gemitū precibusque ē congregātā multitudīne petiit ut Pompēius ad sē venīret, aut aliquem ex amicis mitteret; sē enim ab inferis remissum, habere quae nūntiāret. Misit plūrēs Pompēius ex amicis, quibus Gabiēnus dixit: Īnferis deis placere Pompēi causās et partēs piās. Proinde ēventum futurum quem optāret, hoc sē nūntiāre iūssum. Argūmentum fore vērītātis quod, peractis mandātis, prōtinus exspirātūrus esset. Idque ita ēvenit.’

Alia fābula inter cēnam nārrāta.

‘Sunt qui dicant,’ inquit alius, ‘animam relictō corpore errāre solitam, multaque nūntiāre, quae nisi ā praesenti nōsci nōn possint. Ē duōbus enim frātribus, equestris ōrdinis, Corfidio māiōri accidit ut vidēretur exspirāsse; apertōque tēstamentō minor hērēs ex asse

creātus fūnerī institit; interim is, qui vidēbātur extinctus, plangentium sonitū concitus, dīxit ā frātre sē vēnisse. Dēmōstrāvit praetereā quō in locō aurum, nullō cōnsciō, dēfōdisset et orāvit ut eis fūnebris quae comparāta essent efferrētur. Quae cum dīxisset, frātris domesticī nūntiāverunt exanimātum illum, et aurum ubi dīxerat repertum est.'

Convivā hanc fābulam nārrante, pater cum omnēs animadvertisset finem fēcisse edendī; servōs iūssit tālōs et corōnās afferre. Quibus allātis, omnēs convivae rosārum corōnās, quisque suam, capitibus impōnēbant; deinde tālōs ē fritillō iaciendō rēgnum vīnī, ut dicitur, sortiri incipiēbant. Pater p̄imus, quassātō fritillō, 'Venus' inquit, 'exsiliat,' sed iacienti ei 'canis' modo contigit; at ille 'Quam rectē' exclāmat 'Propertius scripsit:—

Mē quoque per tālōs Venerem quaerente secundōs
semper damnōsi subsiluere canēs'!

tālōsque cum fritillō avō meō, qui proximus accumbēbat, dedit, cui Venus statim exsiluit. Hic igitur, arbiter bibendī creātus, servīs imperāvit ut diōtam Massici dēprōmerent. Itaque servi amphoram adportāverunt tantā fūlgine tēctam ut titulus nōn āgnōsci posset; corticem amphorae pice adstrictum dīmōverunt, quadrimumque merum in crātēram effūdērunt, avumque meum, ut bibendī arbitrum, rogāverunt quantum aquae adhibendum esset. Iūssū eius merum cum aquā hāc ratiōne mīscuerunt:—novem merī cyathōs (cyathus mēnsūra, duodecima sextārii pars) cum tribus aquae mīscēbant—interdum inversā ratiōne trēs merī cyathōs cum novem aquae mīscēmus—deinde vīnum ē crātērā in cūiusque convivae pōculum cyathīs infundunt.

Patruus meus aliquid nārrat.

Quibus parātis, Silius, patruus meus, ‘Nōn Luperco ritū, ut vidētur,’ inquit, ‘nōbis est bibendum. Namque accidit ut homo minimē familiāris cēnārem apud istum, ut sibi vidēbatur, lautum et dīligentem, ut mihi, sordidum simul et sumptuōsum. Nam sibi et paucis opīma quaedam, cēteris vīlia et minūta pōnēbat. Vinum etiam parvulis lagunculis in tria genera dīscripserat, nōn ut potestās eligendi, sed nē iūs esset recūsandi; aliud suis et nōbis, aliud minōribus amicis (nam gradātim amicos habet), aliud suis nostrisque libertis. Animadvertit, qui ā me proximus recumbēbat, et num probārem interrogāvit. Negāvi. ‘Tū ergō’ inquit, ‘quam cōnsuetūdinem sequeris?’ ‘Eadem omnibus pōnō; ad cēnam enim, nōn ad notam invitō, cūctisque rēbus exaequō quōs mēnsā et torō aequāvi.’ ‘Etiamne libertōs?’ ‘Etiam; convictōrēs enim tunc, nōn libertōs putō.’ Et ille: ‘Māgnō tibi cōnstat.’ ‘Minimē.’ ‘Qui fieri potest?’ ‘Quia scilicet liberti mei nōn idem quod ego bibunt, sed idem ego quod liberti.’

Hōc tam facētē dictō omnēs plaudunt; iamque omnium sermōne laetitiāque convivium celebrābatur. Deinde, alterā dēpromptā amphorā, pater meus nesciō quem orāvit ut fābulam de Thrasyllō nārrāret, qui, pōculō haustō, hunc in modum exorsus est.

Fābula dē Thrasyllō.

Thrasyllus valdē amābat Charitē, eamque in mātrimonium dūcere cupiēbat. Hoc autem nullō modō facere poterat, nam Charitē Tlepolemō cuidam iam nūpserat, maritumque suum māximē diligēbat. Thrasyllus igitur

Tlepolemum, nūllō cōnsciō, interficere cōstituit. Hic quondam, comitante Thrasyllō, capreās vēnātum profectus—neque enim ferōciōrēs ferās, dente vel cornū armātās, Charitē maritum suum quaerere patiēbatur—ad silvam dēnsissimam cum canibus vēnaticis pervēnit. Repente ē mediā silvā immānis exurgit aper, saetis inhorrentibus squālidus, dentibusque frendentibus spūmeus, et fortiōrēs canum comminus aggrēssus, dentibus hāc illac iactātis lacerāvit interfēcitque; deinde calcātis rētibus, quae primum retinuerant impetum, effūgit et sēsē in fugam dedit. Quae cum ita gererentur, Thrasyllus fraudis occāsionem nactus, sic Tlepolemum compellat. ‘Quid hīc dubitāmus pavōre percussī et tam opimam praedam ē mediis manibus amittimus? quīn equōs ascendimus? quīn ōcius instāmus? ēn cape vēnābulum et ego sūmam lanceam.’ Neque morātī prōtinus insiliunt equōs summō studiō aprum insequentēs. Prior Tlepolemus iaculum, quod gerēbat, insuper dorsum ferae contorsit. At Thrasyllus ferae quidem pepercit, sed equī, quō vehēbātur Tlepolemus, postrēmōs poplitēs lanceā amputat. Quadrupes delāpsus, quā sānguis efflūxerat, tōtō tergō supinātus, invitus dominum suum ad terram dēvolvīt; nec mora, sed eum ferōcissimus aper invādit iacentem, ac primō vestēs eius, mox ipsum resurgentem multō dente laniāvit. Nec coeptī nefariī bonum piguit amicum, sed Tlepolemō volnerāta crūra contegenti, auxiliūque miserē roganti, per femur dexterum dīmisit lanceam; ipsam quoque feram facili manū trānsfōdit. Ad hunc modum interfectō dominō, servi eius, quisque ē suā latebrā, concurrerunt. At ille, quamquam, vōti compos, et prōstrātō inimicō, laetus agēbat, voltū tamen gaudium tegēbat, dolōremque simulābat, et cadāver, quod ipse strāverat, avidē complexus omnia quidem lūgentium

officia affinxit. Sic ad nostrī similitudinē, qui verē lāmentābāmur, maerōre fictō, manūs suae culpam aprō dabat. Charitē autem simul atque audīvit maritum suum esse mortuum, summā celeritāte ad silvam contendit et tōtam sē super corpus effūdīt; aegrē manibus suorū ērepta domum rediit; saepenumērō Thrasyllus manūs eius a pectore pulsandō amovēre, lūctum sēdāre, blandīs vōcibus dolōrem mulcēre frustrā cōnābātur. Sed officiīs fūneris statim exāctis, id prōtinus puella agēbat ut mortem quam celerrimē obiret ipsa. Crēderēs eam inediā velle vitam finire; nihil enim edēbat, imīs in tenebris abscōndita lūcem sōlis vitābat. Sed Thrasyllus tandem, adiuvantibus amicis, eī persuāsīt ut aliquantulum cibi ederet, neque corpus suum omnīnō neglegeret. Nec sē retinēre potuit quīn flāgitāret eam, adhūc flentem maritum, adhūc vestēs lacerantem, capillōs adhūc distrahentem, ut priōris maritī oblīta sibi nūberet. Sed Charitē ā nefandō prōposito abhorruīt, cōnābāturque efficere ut flāgitantem dēciperet. Tālia recordantī somnīs umbra miserē trucidātī Tlēpolemī, saniē cruenta et pallōre dēfōrmis, surgere vidēbātur atque hunc in modum loquī. ‘Mea cōniux, venī ut necem meam in Thrasyllō vindicēs, nam scelestus ille lanceā suā mē ad Orcum misit.’ Deinde omnibus rēbus patefactis umbra evānuit. Charitē tamen nēquissimum percussōrem pūnīre et miseris vitae sēsē subtrahere cōstituit. Thrasyllum igitur primā vigiliā tacitum iūssit ad forēs suās accēdere nūllōque cōnsciō domum intrāre. Placuit Thrasyllō hoc cōnsiliū; nec fraudis aliquid suspicātus, sed spē sublātus, cubiculum irrēpsit, Charitēque eī vīnum sopōriferō venēnō immixtum dedit, quō pōtū sopītum eum aggres̄sa est, acūque ē crīnibus dēpromptā oculōs eius volnerāvīt prōrsusque caecum illum reliquit. Tunc nūdō gladiō arreptō per mediam

urbem sē prōripuit ac prope maritī sepulcrum mortem sibi cōnscivit. Thrasyllus vērō, omnibus rēbus cōgnitis, nūllō aliō modō sē tantum scelus expiāre posse ratus, nec tantō facinori gladium sufficere, sponte suā ad sepulcrum sē recepit et ‘En ultrō vōbis, infestī Mānēs, adest victima’, saepe clāmitāns, valvis super sēsē diligenter obserātis, inediā statuit finire vitam suā sententiā damnātam.

Simōnidēs poēta.

Quibus iam nārrātis alius quidam dixit fābulam dē Gabiēnō sibi in memoriam revocāvisse et aliam dē poētā Simōnide fābulam, omnibusque flāgitantibus ut nārrāret sic incēpit: ‘Ōlim Simōnidēs, cum ad litus nāvem appulisset, inhumātumque corpus ibi inventum sepultūrā affecisset, admonitus ab umbrā nē proximō diē nāvigāret, nam sī nāvigāset naufragiō esse peritūrum, in terrā remānsit. Quī inde solverant, fluctibus et procellis in cōspectū eius obruti sunt. Ipse gāvīsus est, quod vitam suam somniō quam nāvi crēdere māluisset. Memor autem beneficii elegantissimō carmine virum celebrāvit, quō melius illi et diūturnius in animis hominum sepulcrum cōstituit quam quod in dēserti arēnis strūxerat.’

Mihi quidem brevior haec fābula multō magis placuit quam illa dē Thrasyllō longior, neque mē retinere poteram quān ita dicerem. Quibus dictis, longiōris fābulae auctor dixit oportere puerulōs tacere neque stultōs sē praestāre, cui is qui dē Simōnide nārrāverat ‘Interdum’ respondit, ‘etiam stultus bene loquitur’.

Comitēs Ulixīs.

Hi igitur iūrgiō alius alium laccessere coepērunt neque multum aberat quān ē iūrgiō rixa oreretur. Itaque pater statim ‘Ulixem’ inquit, ‘trādītum est errantem, ēversō

iam Iliō, tempestātibus hūc illūc et ad alias Ītalīae ac Siciliae urbēs et Temessam etiam appulsum; ibi dē nāvālibus sociis ēius ūnum, virgine per vīnum violātā, ab oppidānis contumēliam vindicantibus lapidibus obrutum. Ulixem quidem nullā ratiōne mortem ulciscendī inītā inde profectum; perempti vērō socii mānēs nullum saeviendī finem in cuiuslibet aetātis hominēs fēcisse, dōnec patriam relictūri Temessēnsēs, ut eam pestem effugerent, Pŷthiē Apollinis respōnsō hērōem plācāre iūssi sunt et cōsecrātō ei solō templum aedificāre; dēvovēre ei praetereā quotannīs virginem illam, quae ipsi fōrmōsissima visa esset. Quod cum illi ex ōrāculō facere pergerent, nihil omnīnō gravius dehinc passi sunt. Forte vērō cum vēnisset Euthŷmus Temessam, eō ipsō tempore quō sollemne nūmini sacrum fiēbat, rē tōtā cōgnitā, aiunt illum postulāsse ut in templum intrōmitteretur; ibi virginem cōspiciātum, primō misericordiā commōtum, deinde etiam amōre incēsum; ac puellam quidem, si ab eō servāta esset, sē in ēius manum conventūram, fidem dedisse. Armis igitur captis cum genio congressum; illum victum moenibus et agrō excessisse, ē cōspectū prōrsus hominum in mare dēmersum ēvānuisse. Fuisse memorant, civitāte ūniversā ē foedissimā calamitāte liberātā, māximē illūstrēs Euthŷmi nūptiās'. Quibus nārrātis 'Mirum' inquit, 'quam mirābilēs apud māiōrēs nostrōs rēs acciderint; nūquam tālia hodiē audimus'. 'Sed accidunt' respondit alius, 'et apud nōs.'

Caesar Rubicōnem trānsit.

Quid enim Caesarī ōlim accidit dubitantī utrum Rubicōnem flūmen trānsiret necne? Nam post solis occāsum, mūlis ē proximō pīstrinō ad vehiculum iūctis,

occultissimum iter modicō comitatū ingressus est; et cum, lūminibus extinctis, decessisset viā, diū errābundus, tandem sub lūcem ducere reptō, per angustissimōs trāmitēs pedibus evāsit; cōsecutusque cohortēs ad Rubicōnem flūmen, quod prōvinciae eius finis erat, paulum cōstitit, ac reputāns quantum mōlirētur, cōversus ad proximōs ‘Etiam nunc’, inquit ‘regredi possumus; quod si ponticulum trāsierimus, omnia armis agenda erunt’. Cūctanti ostentum fit hūiusmodi. Quidam eximiā māgnitudine et fōrmā proximē sedēns repente apparuit, harundine canēns; ad quem audiendum cum praeter pastōrēs plūrimī etiam ex statiōnibus milites concurrissent, raptā ab unō tubā, ad flūmen prōsiluit et ingenti spiritū classicum exōrsus ad alteram rīpam pertendit. Tunc Caesar ‘Eātur’ inquit ‘quō deōrum ostenta vocant; iacta ālea est’.

Cubitus eō.

Equidem vērō quamquam vehementer cupiēbam fābulās audire in summō eram terrōre nē quis mē dē Dāvī somniō percontārētur. Immō vērō dum pater nārrat mihi cōnsciū eram animi perturbātiōnis neque procul aberam quā rubescendō omnēs certiōrēs facerem mē perturbārī. Nam Valerium, avunculum meum, foedā speciē senem et mihi invīsum, cūriōsē mē spectāre vidēbam. Id igitur ēgi ut quam celerrimē ē cōspectū eius effugerem, quārē hiāre incipiēbam et omnibus modis simulāre mē fessum esse. Quibus animadversis pater ‘Iamdūdum’ inquit ‘puerulōs dormire oportet; age nunc, mi Lūci, iubē omnēs valere et ad cubiculum abī’. Simul atque haec audivī summō cum gaudiō, salutātis convīvis, discessi, nam, quamquam plērumque cubitus ire nōlō, sed adultō-

rum ritū pervigilāre mālō,—neque intellegere possum quam ob rem parentēs aliūque adulti tam mōrōsōs sē praestent ut iūniōrēs semper cubitum dīmittant priusquam ipsi dormire velint,—tunc autem minimē aegrē ferēbam mē dīmitti. Quis enim serēnus esse potest cui semper aliquis adsit terror? Beātum illum, cui mēns rēcti sibi cōnscia; sed nēmo, cui animi serēnitās abest, beātus dici potest quamvis sit dīves. Ut Horātius dicit:—

Dēstrictus ēnsis cui super impiā
cervice pendet, nōn Siculae dapēs
dulcem elabōrābunt sapōrem,
nōn avium citharaeque cantūs
somnum redūcent.

Dionysius et Damocles.

Neque Dionysius, Syracusarum tyrannus, qui tantas habebat divitias, tantamque rerum abundantiam, putabat se esse beatum. Nam cum quidam ex assentatoribus eius, Damocles, commemoraret in sermone copias eius, opes, maiestatem dominatus, rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiaram; negaretque umquam beatiorem quemquam fuisse: 'Visne igitur,' inquit, 'Damocle, quoniam haec te vita delectat, ipse eandem degustare, et fortunam experiri meam?' Cum se ille cupere dixisset, collocari iussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrime textili stragulo, magnificisque operibus picto; abacosque complures ornavit argento aureoque caelato. Tum ad mensam eximia forma pueros delectos iussit consistere, eosque nutum eius intuentes diligenter ministrare. Aderant unguenta, coronae; incendebantur odores; mensae conquisitissimis epulis exstruebantur. Fortunatus sibi

Dāmoclēs vidēbātur. In hōc mediō apparātū fulgentem gladium, ē lacūnārī saetā equinā aptum, dēmitti iūssit, ut impenderet illius beātī cervicibus. Itaque nec pulchrōs illōs ministrātōrēs aspiciēbat, nec plēnum artis argentum; nec manum porrigēbat in mēnsam; iam ipsae dēfluēbant corōnae. Dēnique exōrāvit tyrannum ut abire liceret, quod iam beātus nōllet esse.

Satisne vidētur dēclārāsse Dionysius nihil esse ei beātī, cui semper aliquis terror impendat?

Fūnus.

Hodiē pater nōs omnēs iūssit vestēs mūtāre quia avus meus mortuus esset. Erat homo prōvectae aetātis, facilis ergā omnēs cōmisque, pueris praecipuē benignus. Mihi saltem quotiēns eum vīsēbam, crustula, vel alia quaedam pueris grāta, semper dabat. Summō igitur dolōre affectus sum cum audivissem eum esse mortuum. Mortem obiit nūdus tertius, aviaque mea, quae aderat, oculōs eius exstantēs rigentēsque clausit; quibus clausis, cadāver inclāmābat ‘Avē’ vel ‘Valē’ identidem iterāns. Deinde cadāver humi dēpositum pollinctōrēs (quasi pellis unctōrēs) quōs libitnārī miserant, aquā calidā lavant unguentisque variis unguunt. Quae cum gererentur uxor, animi valdē commōta, hūc illūc ambulābat et ‘Utinam’ clāmāvit ‘adhūc viveret; numquam antea percēpi quam cārus mihi esset. Ō stultōs mortālēs! qui nisi quod Libitīna sacrāvit nihil mirēmini’. At pollinctōrēs, cum mūnera sua rīte cūrāvissent, corpus albā vestitum togā in lectō prope vēstibulum pedibus ad forēs versis tanquam novissimē exitūrum composuerunt; mortuum sic positum necessariū lūgēbant; omnibusque rītū

peractis et trienti oris imposito ne ad portitorem illum sine viaticō abiret, discesserunt omnes. Tum demum cupressi rāmus foribus est affixus.

Posterō diē exsequiae dūcebantur, multique necessariū funeri intererant; quattuor vespillōnēs (hōc modō appellantur quia vespertinō tempore mortuōs efferunt) mortuum feretrō impositum pedibus efferēbant; accēnsīs facibus pompa longa sequēbātur, quam dēsīgnātor, lictoribus adiuvantibus, ordinābat; tībicinēs primī incēdebant; deinde praeficae quae ut mortuū laudēs, immixtis lāmentis, canerent conductae erant, histriōnēs deinde scurraeque, qui māgnō cum cantantium sonō sequēbantur, inter quōs et archimimus erat, qui persōnam avi mei agēbat atque, ut est mōs, facta ac dicta eius imitābatur. Quod tam bene faciēbat ut frāterculus meus, quippe qui nōn dubitāre posset quīn mortuus iterum viveret, summō terrōre afficerētur. Proximī erant libertīni pilleātī; ante ipsum cadāver imāginēs māiōrum ferēbantur, deinde necessariū vestibus pullātis amicti. Tandem ad bŭstum perventum est, ubi rogos aerae instar exstructus iam stabat. Cadāvere imposito necessariū ardenti face, voltibus āversis, pyram incendērunt; odōrēs, unguenta, alia mūnera, in ignem icēerunt; victimās quoque ut mānēs placārent apud pyram mactāvērunt; combūstō rogō, exstinctōque igni, vinōque super cinerēs effūsō, ossa collecta urnae sunt imposita, ipsaque urna sepulcrō. Quibus peractis vātes quīdam omnes, qui aderant, aquā lūstrālī ē lauri rāmō iniectā lūstrāvit et 'Ilicet' clāmavit; omnes deinde priusquam abiērunt novissima verba dixerunt mortuumque iussērunt valere. Nōn ita multō post hoc ēlogium in sepulcrō est sculptum:—

DĪS MĀNIBUS SACRUM

HĪC IACET

M. Cornēlius Polliō

S.T.T.L. [sit tibi terra levis.]

Ā sōle exoriente suprā Maeōtis palūdēs
nēmo est quī factīs aequiperāre queat.
sī fās endo plagās caelestum ascendere cuiquam est,
mī sōli caeli māxima porta patet.

Tēstāmentum et līs inde orta.

Tēstāmentō apertō atque recitatō haec invēnimus: hērēdēs instituerat primōs, Liviam (uxōrem suam) ex parte dimidiā, Silium (avunculum meum et patre nātū māiōrem) ex parte tertiā; secundum, Sextum Cornēlium (patrem meum) ex sextante. Haec patris hērēditās fundus erat Sabīnus, quī māximae molestiae nōbis erat initium. Namque in tēstāmentō ‘Sextus Cornēlius’ modo erat scriptum cōgnōmine omīssō; alter tunc Rōmae erat Sextus Cornēlius, quī simul atque dē tēstāmentō audivit fundum nostrum, ut hērēs, sibi vindicāvit. Amīcōrum operā pater diū cōnābatur litem compōnere; tandem autem nōn facere potuit quā adversārium suum (Libanus erat ei cōgnōmen) in iūs vocāret. Domum igitur profectus ‘In iūs’ inquit, ‘tē vocō; sequere ad tribūnal’. Cum negāret ille, pater ad praetereuntem quemdam versus ‘Licetne antestārī?’ rogāvit; hīc auriculam oppōnit et Libanus in iūs rapitur. Primō tamen simulāvit sē aegrōtāre nō in iūs iret; negāvit dēnique sē posse ambulāre. Sed pater plastrum mīsit quō ad praetōrem veherētur. Sed etiam tunc Libanus domō suā, tūtissimō refugiō, ēgredi recūsābat. Itaque pater,

quippe qui sciret eum fraudis modo causā latere, epistolā missā, iterum eum in iūs evocavit. Libanus igitur qui timēbat nē pater in bona sua mitteretur, si diūtius latuisset, domō tandem egressus est, et pater sine morā eum in iūs rapuit. Fastus, ut accidit, diēs erat—diēs fasti a ‘fandō’ appellantur, quod his diēbus praetori licet haec tria verba fieri

DŌ, DĪCŌ, ADDĪCŌ

nam praetor āctiōnem dat, iūs dicit, bona vel damna alterutri adversariōrum addicit. Hoc et Ovidius Naso poeta expōnit :—

Ille nefāstus erit, per quem tria verba silentur :
fastus erit, per quem lēge licēbit agī.

Pater igitur, cum ad forum perventum est, cōram praetore item quam in reum intendebat, exposuit, āctiōnemque postulavit. Libanus simul oravit ut advocātus sibi darētur qui causam suam ageret. Āctiōne datā, pater lēgulium arcessivit qui fōrmulam scriberet ; timēbat enim nē, si quid in fōrmulā concipiendā errāvisset, causa caderet ; deinde fōrmulam hōc modō rēctē scriptam Libanō recitavit ; vadēs quoque poposcit qui spondērent eum perendiē adfutūrum, cui Libanus, nē in vincula iaceretur, vadi-
mōnium dedit. Quibus factis domum est discessum.

Apud nōs tōtus diēs summō cum silentiō agēbātur ; immō verō pater ita animi commōtus est ut nīl cēnae edere posset. Omnēs igitur rem compōnere cōnābāmur ; pater prōmisit fore ut reum iudiciō absolveret si modo fundum sibi reddidisset. Sed nullō modō efficere potuimus ut hoc faceret.

Diē cōstitutō pater sē ad tribūnal praetōris māne

contulit; nōndum aderat Libanus; paululum videbatur vadimōnium dēserturus esse; tandem autem venit obiitque vadimōnium. Ingressus forum, 'Ubi tū es' inquit, 'qui mē vadātus es? Ecce mē tibi sistō, tū contrā et tē mihi siste.' 'Adsum' respondit pater; deinde ille 'Quid ais?' rogāvit, cui pater 'Aiō fundum, quem possides, meum esse; inde ego tē ex iūre manum cōnserutum vocō'; et Libanus respondit 'Unde tū mē ex iūre manum cōnserutum vocāsti, inde ibi ego tē revocō'. Quibus dictis praetor 'Utrisque' inquit, 'superstitibus praesentibus, istam viam dicō.' Statim ambo proficiscēbantur tamquam glaebam allātūrī; ubi autem praetor sine morā 'Redite viam' inquit, ambo redierunt, et praetor 'Utī nunc possidetis, ita possideātis; vim fieri vetō', dixit. Deinde hunc in modum agēbatur actiō.

Pater meus, quippe qui possessiōne dēiectus esset, ad Libanum versus 'Quando' inquit 'ego tē in iūre cōnspiciō, postulō an siēs auctor (id est possessor) unde iūs meum repetere possim'; deinde postulāvit ut satisfaceret sē nihil dēterius in possessiōne factūrum vel abscidendō arborēs vel aedificia dēlendō. Tunc praetor utriusque imperāvit ut sacrāmentum solveret. Quā pecūniā solūtā, pater rūsus 'Quando negās' inquit, 'hunc fundum esse meum, sacrāmentō tē quīngēnāriō prōvocō; spondēsne quīngentōs, si meus est?' 'Quīngentōs' respondit Libanus, 'spondeō, si tuus sit. Et tū spondēsne quīngentōs, ni tuus sit?' Et 'Spondeō' respondit pater, 'ni meus sit'; deinde ad praetōrem versus hōc modō pergit 'Praetor, recuperātōrēs postulō ut dēs in diem perendinum', et praetor recuperātōrēs sic dedit: 'C. Aquilli, iūdex estō. Si paret fundum Sabini, dē quō Cornelius Polliō cum Libanō agit, Corneli esse ex iūre Quiritium, neque is Corneliō ā Libanō restituā-

tur, tum Libanum condemnā.' Omnibus recuperatoribus hunc in modum addictis, pater et Libanus inter se in perendinum diem, ut ad iudicium venirent, denuntiaverunt. Quibus factis iterum domum est discessum.

Domī inter cenandum māter cum animadverteret patrem tantā taciturnitate oppressum 'Utinam' inquit, 'pater tuus numquam esset mortuus, neque fundum istum tibi reliquisset; nam nil nisi molestiam cūramque nobis praebet. Horātius scilicet scripsit

Cūr valle permūtem Sabīnā
divitiās operōsiōrēs ?

Sed nesciō quid nobis saltem molestius fieri possit quam fundus ille Sabīnus'. At pater 'Nil muliere loquācius est' respondit, et omnēs cubitum abiimus.

Tertiō diē iterum ad tribūnal rediimus. Quisque iudex se ex animi sententiā iudicātūrum esse hōc modō iuravit: lapidem dextrā tenēs 'Si sciēs fallō' dixit, 'tum me Diēspiter, urbe salvā et arce, ē bonis eiciat, ut ego hunc lapidem'. Quibus dictis in subselliis sedēbat, quasi ad pedēs praetōris. Ipse praetor, togā praetextā amictus, in sellā curūli sedēbat. Ut sūdābat! Ō miserum hominem aestivō tempore tot vestibus vestitum! Equidem vērō mihi grātulābar quod nōn eram praetor nec togā praetextā, sed tunicā modo, amictus. Advocātī utriusque partis causās agunt, sed oratiōnēs omittam, nē taedium vobis moveam. Causā utriusque perōrātā, iudicēs paulisper deliberant, deinde sententiās lātis, praetor assurrexit et clamavit 'Secundum Sextum Cornēlium Polliōnem litem dō'. Quibus auditis nōs omnēs summō gaudiō affecti sumus et, lite tam bene iudicātā, domum rediimus.

Rūs itur.

Posterō diē pater sē ad hunc Sabīnum fundum abī-
tūrum esse dīxit; et mē sēcum dūxit. Ō quam grātum
mihi erat rūs post tot urbis strepitūs forīque negōtia!
Mihi quidem rūs semper vidētur urbe multō melius esse.
Ut dicit Iuvenālis—

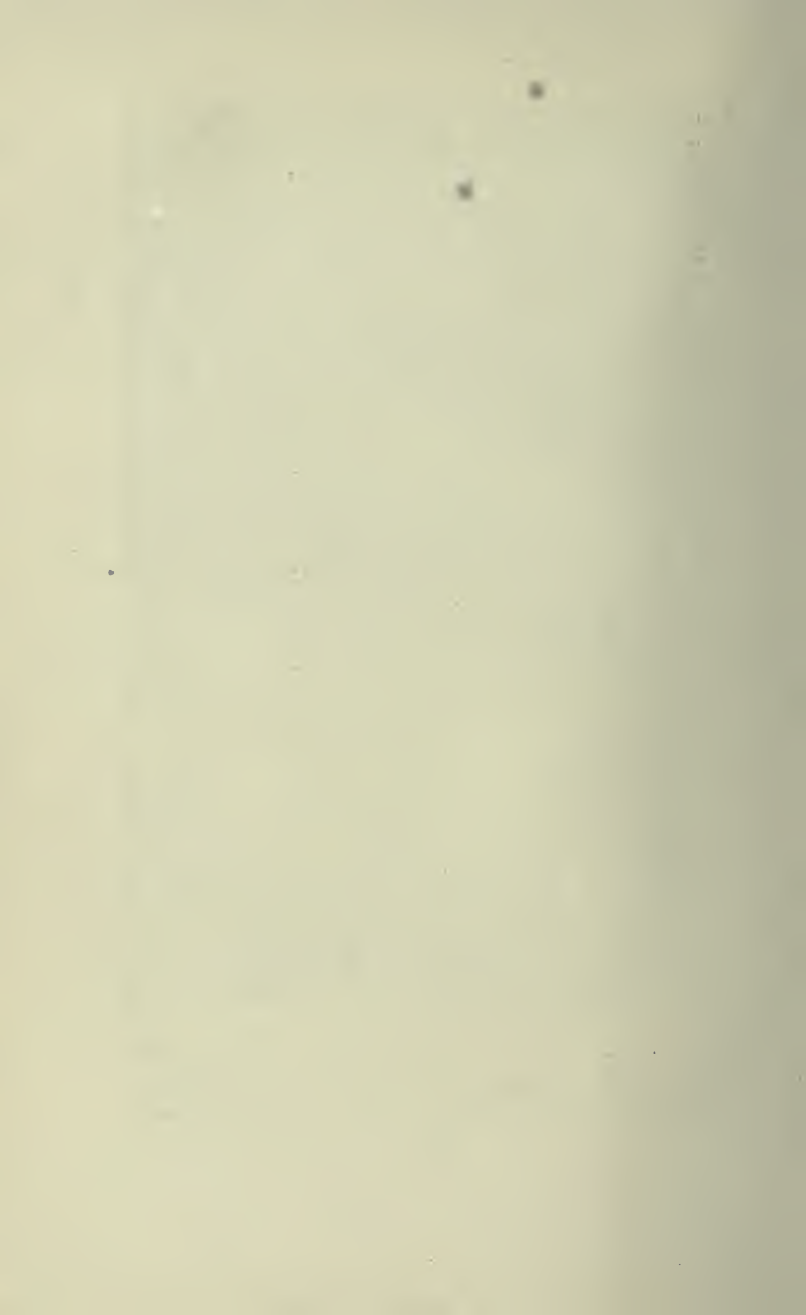
nam quid tam miserum, tam solum vidimus ut nōn
dēterius crēdās horrēre incendia, lāpsūs
tēctōrum assiduōs ac mille perīcula saevae
urbis, et Augustō recitantēs mēse poētās?

Diū per vicōs artissimōs, raedīs, armentīs cōnfertōs,
vehimur et

‘ nōbīs properantibus opstat
turba prior, māgnō populus premit āgmine lumbōs
qui sequitur; ferit hic cubitō, ferit assere dūrō
alter, at hic tignum capitī incutit, ille metrētam.
Pinguia crūra lutō, plantā mox undique māgnā
calcor et in digitō clāvus mihi mīlitis haeret;
scinduntur tunicae sartae modo, longa coruscat
serrācō veniente abiēs, atque altera pīnum
plaustra vehunt, nūtant altē populōque minantur;
nam sī prōcubuit qui saxa Ligustica portat
axis et ēversum fudit super āgmina montem,
quid superest ē corporibus? quis membra, quis ossa
invenit? obtrītum volgī perit omne cadāver
mōre animae. Domus intereā sēcūra patellās
iam lavat et buccā foculum excitat et sonat ūctis
striglibus et plēnō compōnit lintea gūtō.
Haec inter puerōs variē properantur, at ille
iam sedet in rīpā taetrumque novīcius horret
porthmea nec spērat caenōsī gurgitis alnum,
infēlix nec habet quem porrigat ōre trientem’.

Strigilis et gūtus

Tandem ad pōmērium tūti pervēnimus, et, urbe re-
lictā, agrōs apertōs vidēmus. Quam felices omnēs
videntur esse rūstici!

Ego vērō nōn facere poteram quā Horāti versūs in
memoriam revocārem

Beātus ille, qui procul negōtiis,
ut p̄isca gēns mortālium,
paterna rūra bōbus exercet suis,
solutus omnī faenore,
neque excitātur classicō miles truci,
neque horret irātum mare,
forumque vitat et superba civium
potentiōrum limina.

Circā merīdiem, itinere perfectō, ad fundum nostrum
pervēnimus. Longē ab aliis remōtus sōlus in valle re-
conditā iacebat; vilicus nōs excēpit et ubi villam intrā-
vimus prandium parātum nōbis apposuit.

Prānsus per tōtum fundum vagābar, summā admirā-
tiōne affectus. Vilicus mihi omnia dē variis aedificiis,
de animālibus expōnēbat. Tōta loci amoenitās māximē
mihi cordi erat; quam bene nōs monet Iuvenālis:—

Hortulus hīc puteusque brevis nec reste movendus
in tenuēs plantās facili diffunditur haustū.
vive bidentis amāns et culti vilicus horti;
unde epulum possis centum dare P̄ythagorēis.
est aliquid, quōcumque locō, quōcumque recessū
ūnus sēsē dominum fēcisse lacertae.

Equidem certē nīl magis cupiēbam quam tōtam nostrō
in fundō vitam dēgere. Quam beātus mihi vidēbatur
noster 'culti vilicus horti' qui numquam ā fundō, nisi ad
mortem, discessūrus esset. Sed in vitā peractā multum
errāverat, multāsque vīserat civitatēs. Multa enim mihi

dē aliis terris nārrāvit, id tamen quod praecipuē mihi placuit erat fābula dē gruibus quam hunc in modum mihi exposuit.

Dē gruibus.

‘Gruēs aestivō tempore cum calōrem Aegypti nōn amplius ferre possint abeunt; passisque vērōrum in modum aliis, rēctā viā Scythiam versus per aëra feruntur. Cum vērō parum concinna corpora vix possint librāre (in mediō enim graviōra, suprā sunt nimis porrēcta, et quae caudam pars tangit, levior est) necesse est (nōn secus quam nāvis quae ventis iactātur) in aëre fluctuent. Quod cum vel sēnsū vel ipsā compertum habeat experiētiā, nōn prius in altum sē tollit grūs, quam lapidem ore sūmat, qui illi et saburrae instar est, commodē ut volet, et salūtī nē pereat.’

Dē cervīs.

Haec mihi miranti vilicus ille de cervīs pergit. ‘Cervae quoque, aestivō tempore, pāscendi causā, ex Sicilia Rhēgium trāsmittunt; qui cum nōn exiguus sit trāiectus, fit tandem ut dēficiant, aegrēque suprā aquam capita tollant. Ergō hoc excōgitāvērunt remedium. Singillātim omnēs natant ordine, ut alteram sequātur altera, nōn aliter quam bene instructus prōcēdit exercitus. Sequentis enim caput priōris incumbit lateri, atque ita natant dōnec dēfatigētur prima quae āgmen dūcit. Quod cum fit, illa in tergō locātur, et alia primum tenet locum.’

Utrum haec fābula vērā sit necne, nesciō, sed cum vilicum offendere nōllem, mē crēdere simulāvī. Deinde tot rēbus spectātis dēfessus ad novum meum cubiculum abivi.

Posterō diē, māne experrēctus, ad flūmen, quod fundum nostrum praeterit, vilicō comitante, piscandi causā ambulāvī. Neque piscium cōpia dēerat, et dum apud

ripam sedemus 'Nōn eādem, quā Canius' inquit vilicus
'fortunā ūtimur'. Deinde mihi roganti quid ei accidisset
hanc nārrāvit fābulam.

Dolus piscātōrum.

C. Canius, eques Rōmānus, cum sē Syracūsās ōtiandi
(ut ipse dicere solēbat) nōn negōtiandi causā, contulisset,
dicitābat sē hortulōs aliquōs velle emere, quō invitāre
amicōs, et ubi sē oblectāre sine interpellātiōnibus posset.
Quod cum percerēbuisset, Pŷthius ei quīdam, qui argen-
tāriam faceret Syracūsīs, dixit vēnālēs quidem sē hortōs
nōn habēre, sed licēre ūti Caniō, si vellet, ut suis; et
simul ad cēnam hominem in hortōs invitāvit in posterum
diem. Cum ille prōmīsisset, tum Pŷthius, qui esset, ut
argentārius, apud omnēs ōrdinēs grātiōsus, piscātōrēs ad
sē convocāvit, et ab hīs petiuit ut ante suōs hortulōs
postridiē piscārentur; dixitque quid eōs facere vellet. Ad
cēnam tempore vēnit Canius; opiparē ā Pŷthiō apparātum
convivium; cymbārum ante oculōs multitudō; prō sē
quisque quod cēperat, afferēbat; ante pedēs Pŷthiī piscēs
abiciēbantur. Tum Canius 'Quaesō' inquit, 'quid est
hoc, Pŷthi, tantumne piscium, tantumne cymbārum?'
Et ille 'Quid mirum?' inquit 'hōc locō est, Syracūsīs
quidquid est piscium; haec aquātiō; hāc villā isti carere
nōn possunt'. Incēnsus Canius cupiditāte, contendit ā
Pŷthiō ut venderet. Quid multa? Impetrat; emit tanti,
quanti Pŷthius voluit, et emit instructōs; nōmina facit,
negōtium cōnficit. Invitat Canius postridiē familiārēs
suōs; venit ipse mātūrē. Scalium nullum videt; quaerit ex
proximō vicinō num fēriāe quaedam piscātōrum essent, quod
eōs nullōs vidēret. 'Nullae, quod sciam,' inquit ille, 'sed hīc
piscārī nulli solent; itaque heri mirābar quid accidisset.'

Stomachābatur Canius; sed quid faceret?

Lūdī magister scelerātissimus.

Quae cum vilicus ille mihi nārrāvisset ego aliquid in memoriam revocāre cōnābar quod ei nārrārem. In mentem vēnit fābula quam apud Līvium olim in lūdō recitāvimus. Hunc igitur in modum incēpī. Ut tū multa scīs dē piscibus, cervīs, gruibus, cēterisque animālibus, ita ego multa dē lūdōrum magistrīs, quōrum dē scelerātissimō nunc audi fābulam :

‘ Mōs erat Faliscīs eōdem magistrō līberōrum et comite ūtī, simulque plūrēs puerī ūnius cūrae dēmandābantur. Prīncipum līberōs, sicut ferē fit, qui scientiā vidēbatur praecellere, ērudiebāt. Is cum in pāce instituisset puerōs ante urbem lūsūs exercendīque causā prōducere, nihil eō mōre per bellī tempus intermissō, modo brevioribus, modo longioribus spatiīs trahendō eōs ā portā lūsū sermōnibusque variātis, longius solitō, ubi rēs dedit, prōgrēssus inter statiōnēs hostium, castraque inde Rōmāna (Rōmānī tunc oppidum obsidēbant) in praetōrium ad Camillum eōs perdūxit. Ibi scelestō facinorī scelestiōrem sermōnem addit ; Faleriōs sē in manūs Rōmānis dedisse, quando eōs puerōs quōrum parentēs capita ibi rērum sint, in potestātem dēdiderit. Quae ubi Camillus audīvit “ Nōn ad similem ” inquit, “ tui nec populum nec imperātōrem scelestus ipse cum scelestō mūnere vēnisti. Nōbis cum Faliscīs, quae pāctō fit hūmānō, societās nōn est ; quam ingenerāvit nātūra utrisque, est eritque. Sunt et bellī sicut pācis iūra, iustēque ea nōn minus quam fortiter didicimus gerere. Arma habēmus nōn adversus eam aetātem, cui etiam captis urbibus parcitur, sed adversus armātōs et ipsōs, qui, nec laesi nec lacessiti ā nōbis, castra Rōmāna ad Veiōs oppugnārunť. Eōs tū, quantum in tē

fuit, novō scelere vicisti; ego Rōmānis artibus, virtūte opere armīs, sicut Vēiōs, vincam”. Dēnūdātum deinde eum, manibus post tergum illigātis, redūcendum Falēriōs pueris tradidit, virgāsque eis, quibus prōditōrem agerent in urbem verberantēs, dedit.’

Quā recitātā fābulā ‘Tālia quidem’ inquam ‘hodiē numquam accidunt. Sed et apud nōs, nostrō in ludō, mīra quaedam nōnumquam accidunt’.

Physiōgnōmōn.

‘Nam postrēmō annō physiōgnōmōn quīdam, Zōpyrus nōmine, Rōmam vēnit, qui sē nātūram cūiusque ex fōrmā perspicere profitēbatur. Hic quondam ad ludum nostrum vēnit, orāvitque magistrum ut sibi liceret puerōrum mōrēs nātūrāsque ex corpore vultū oculis expōnere. Magister igitur nōbis imperāvit ut ordine stārēmus et capita advenae pertractanda adhiberēmus. At ille, mirābile dictū, capite cūiusque manibus pertractātō, omnium nātūrās rēctē exposuit, et nōs omnēs “Macte” exclāmāvimus; etiam magister, qui plerumque sē tristissimum praestat, nōn facere potuit quān hominī grātulārētur. Quibus laudibus ērēctus physiōgnōmōn magistrō quoque persuāsit ut sibi liceret et ipsius pertractāre caput; et dum pertractat, pariter ac nōbiscum antea fecit, mōrēs expōnēbat; tam submissā vōce tamen loquēbatur ut nōs reliquī vix audire possēmus; ego autem vidī magistrum rubere animōque plānē perturbārī. Itaque ā tergō clam appropinquāvī ut quid diceret Zōpyrus audirem; quid verō dixisset nōn invenire poteram; nam simul atque ego tacitō gradū ad eōs pervēni, magister summā Irā commōtus, correptā ferulā, caput Zōpyri ingenti ictū pulsāvit et “Accipe” inquit “tū quoque tumōrem capitis ut omnēs sciant tē stultissimum esse”. Quō dictō hominem tot

verberibus onustum ē lūdō expulit. Nōs discipulī irae eius nōn oblītī, sī quandō molestiam ei postea volēbāmus afferre, semper rogābāmus num rē vērā animī nātūra ē corporis fōrmā posset cōgnōsci.’

Quibus nārrātis iam tempus erat ad villam redire.

Advena.

Quō cum rediissem invēni amicum patris mei ad villam pervēnisse ut apud nōs aliquot diēs dēgeret. Centuriō est qui bellis multis interfuit. Contrā Germānōs, Britan-nōs, multās aliās nātiōnēs pugnāvit. Nōn semel bisve sed saepe in proeliō est vulnerātus. Ōlim cum commilitō quidam ab hostibus oppressus in eō erat ut interficeretur, centuriō illi summā virtutē succurrit, et vitā amici cōn-servātā ipse graviter factus est saucius. Ō centuriōnem fortissimum! quam vellem et ipse miles essem, ut contrā hostēs patriae meae strēnuē pugnārem! Nōmen cen-turiōni est Sulpiciō, Gādibus in Hispāniā nātō annis abhinc quinquāginta. Quam dives hominum nōn modo fortium sed etiam ingeniōsorū est et fuit terra illa Hispānia! Lūcānus poēta, Seneca philosophus, Quīn-tiliānus rhētōr, Mārtiālis poēta, hī inter aliōs in Hispāniā nāti postea Rōmam vērunt.

Multa pater meus et centuriō post cēnam inter sē collocūti sunt, quibus sermōnibus ego quoque interfuī. Cum satis diū de bellō Britannicō nārrāvissent, ‘Ō pater’ inquam ‘cūr necesse est bella tam longinqua gerant Rōmāni? Nōnne satis māgnū est imperium nostrum?’ ‘Satis sanē’ inquit pater ‘plūs quidem quam satis, ut arbitrantur nōnnūllī. Sed Sulpicius noster melius quam ego hīs de rēbus tibi potest dicere’. Cui Sulpicius sub-ridēns, ‘Libēns faciam’ inquit ‘quod rogās; negotiis enim aliis vacō, et filius tuus scientiae cupidus videtur.

Multis in regionibus nostri bella gerere coguntur, non ut imperium augeant sed ut fines imperii firmati sint atque defensi. Quomodo enim incolae longinquarum provinciarum securi possunt vivere, si semper eis timendum est ne irrumpant barbari, omnia rapiant, homines interficiant? Non aliena cupimus, sed nostra nostrisque defendere. Nonnumquam tamen fit ut nostra defendere non possimus nisi contra alios populos bellum ultrò geramus. Itaque et Britannos oppugnavit Gaius Iulius Caesar, quia Gallis auxilium praebant. Mihi quidem videtur nihil magis rei publicae prodesse quam ut provinciae defendantur, etiam si bella longinqua gerere cogimur.' Cui ego 'Gratias ago' inquam 'quod haec omnia tam clare exposuisti. Quam velim de prisca Romānorum factis mihi aliquid narrare'. 'Cras fortasse' respondit 'narrabo'. 'Pergratum' inquam 'facies'.

Postridie igitur ego, frater, sorores (omnes enim Sulpicium audire cupiebamus) vesperi ad eum convenimus. Quibus visis subridens 'Non modo discipulos' inquit 'sed etiam discipulas, ut videtur, docturus sum. Strenuè mihi res est agenda, ut omnibus placeam.' Tum frater, 'Noli timere,' inquit, 'ne nobis displiceas; nam et historias amamus et te ipsum, qui fortissimum in proeliando te praestiteris. Scriptores rerum plerique multa quidem scribunt, ipsi agunt nihil. Auditores habebis non incuriosos.' 'Quod poterò' respondet 'faciam'.

Pyrrhi medicus.

Olim, ut scitis omnes, populo Romāno Pyrrhus, rex Epirotarum, bellum ultrò intulit. Nam cum Romānos potentēs videret Apollinem de bello consuluit. Ille ambigūe respondit 'Aio te Romānos vincere posse'. Hoc ad se dictum ratus contra Romānos venit, adversus quos

variō eventū pugnābat. Diū de summō imperiō inter eum et Fabricium, imperātōrem Rōmānum, erat certāmen. Perfuga quondam ab eō in castra Fabrici vēnit, etque est pollicitus, si praemium sibi posuisset, se, ut clam vēnisset, sic clam in Pyrrhi castra reditūrum, et eum venēno necātūrum. Hunc Fabricius redūcendum cūravit ad Pyrrhum; idque eius factum laudātum ā senatū est. Nam si glōriae causā imperium expetendum est, scelus absit, in quō nōn potest esse glōria; sin ipsae opēs expetuntur quōquō modō, nōn poterunt ūtilēs esse cum infāmiā. Quod postea Rēgulus quoque iterum arguit.

Mārcus Atilius Rēgulus.

Hic erat vir egregiā virtūte qui primō Carthāginiēnsēs plūribus proeliis vicit, tandem tamen ab iis duce Xanthippō Lacedaemoniō victus captusque, Rōmam missus est, de captivis commūtandis actūrus, fidē datā, se, si nihil perfēcisset, reditūrum. Ille Rōmam cum vēnisset, in senātum indūctus, Rōmānis persuāsit nē pāx cum Poenis fieret; illōs enim frāctōs tot cāsibus spem nullam habere; se tantū nōn esse, ut tot milia captivōrum propter unum se et senem, et paucōs, qui ex Rōmānis capti essent, redderentur. Senātūs cōsultō hanc in sententiam factō, ipse Carthāginem rediit; suādentibusque Rōmānis ut Rōmae maneret, negāvit se in eā urbe mānsūrum, in quā postquam Afris servisset, dignitātem honesti civis habere nōn posset. Regressus igitur ad Africam exquisitissimis suppliciis interfectus est. Sed quam praeclāram fāmam sibi parābat! Audite enim id quod dicit Horātius.

Hoc cāverat mēns prōvida Rēguli
dissentientis condiciōnibus
foedis, et exemplō trahentis
perniciem veniēns in aevum,

SI nōn periret immiserābilis
captiva pūbēs. ‘Signa ego Pūnicis
adfixa delūbris et arma
militibus sine caede,’ dixit,

‘dērepta vidi; vidi ego civium
retorta tergō braccia liberō
portāsque nōn clausās, et arva
Mārte coli populāta nostrō.

Aurō repēsus scilicet acrior
miles redibit. Flāgitio additis
damnum; neque amissos colōres
lāna refert medicāta fūcō,

nec vēra virtus, cum semel excidit,
cūrat repōni dēteriōribus.

SI pūgnat extricāta dēnsis
cerva plagis, erit ille fortis

quī perfidīs sē crēdidit hostibus,
et Mārte Poenōs prōteret alterō,
quī lōra restrictis lacertis
sēnsit iners timuitque mortem.

Hic, unde vitam sūmeret inscius,
pācem duellō miscuit. Ō pudor!
Ō māgna Carthāgō, probrōsis
altior Ītalīae ruīnis!’

Fertur pudīcae cōniugis osculum
parvōsque nātōs ut capitis minor
ab sē remōvisse et virilem
torvus humi posuisse vultum,

dōnec labantēs cōsiliō patrēs
firmāret auctor numquam aliās datō,
interque maerentēs amīcōs
ēgregius properāret exsul.

atquī sciēbat quae sibi barbarus
tortor parāret ; nōn aliter tamen
dīmōvit obstantēs propinquōs
et populum reditūs morantem,

quam sī clientum longa negōtia,
dīiudicatā lite, relinqueret,
tendēs Venāfrānōs in agrōs
aut Lacedaemonium Tarentum.

Theātrum.

Nūdius tertius Rōmam rediimus et pater mē sinit
sēcum ad theātrum ire. In quattuordecim ōrdinibus,
quippe quī equestrī nātus sit locō, sedēbat ; namque post
senātōrēs ex vetere Institutō quattuordecim graduum ōr-
dinēs equestrī ōrdinī assignātī sunt. Postquam cōnsēdi-
mus, pater aurī meae ōre suō admōtō susurrāns ‘ Vidēsne ’
inquit ‘ senem istum prōmissā barbā, quī, dēsīgnātōre
appropinquante, ē locō suō semper cēdit et quasi currit
per ōrdinēs equestrēs ? ’ ‘ Cūr, pater, ’ rogāvī ‘ ita agit ?
Dēsīgnātōrem vidētur timēre ’. ‘ Et iūre timet ’ respondit
pater ‘ nam cēsū equestrī caret ; itaque nōn licet eī inter
hōs ōrdinēs sedēre. Nēmo enim inter equestrēs adscrībi
potest cui nōn sint quadringenta sēstertia ’. Adhūc
loquente patre, dēsīgnātōrem iterum hominī appropin-
quantem vīdī et quid esset ēventūrum mīrābar, cum
‘ Spectā ’ inquit pater ‘ quid sit factūrus ; rīdiculam
enim agit rem, et omnibus lūdibriō est ; immō vērō

Mārtiālis poēta carmen scrīpsit ut eum irrīdeat'. Tum vērō Nannēium vīdī (ita enim mihi pater dīxit hominem appellārī) dēsīgnātōrī cēdere dōnec ad ultimam sēdem quartīdecimī ōrdinis perventum est. Sed nē hanc quidem sēdem retinēre potuit et ā dēsīgnātōre dīmōtus est. Genū igitur flexō apud hanc sēdem manēbat, ut vidērētur inter equitēs sedēre, quamquam rē vērā nūllam obtinēbat sēdem, sed extrā ōrdinēs in foribus erat. Mihi certē ita rīsum movit ut posterō diē carmen sine morā legere cuperem quod pater mihi dīxit Mārtiālem scrīpsisse; eō magis legere cupiēbam quod virum ipsum vīderam. Et putō vōs quoque quī dē homine iam nunc audīveritis omnēs velle audīre. Audīte igitur:—

Sedēre primō solitus in gradū semper
tunc, cum liceret occupāre, Nannēius
bis excitātus terque transtulit castra,
et inter ipsās paene tertius sellās
post Gāiumque Lūciumque cōnsēdit;
illinc cucullō prōspicit caput tectus
oculōque lūdōs spectat indecēns unō,
et hinc miser deiectus in viam transit,
subselliōque sēmifultus extrēmō
et male receptus alterō genū iactat
equitī sedere Leitōque sē stāre.

Nunc autem ad theātrum redeāmus, nam carmen posterō modo diē lēgī. Simul atque aulaeum mittitur histriōnemque videmus in scaenā stantem, quantum audiō strepitum! Immō vērō vōx histriōnis plaudentium sonum nōn ēvaluit pervincere. Tragoedia quaedam agēbātur, sed inter tot plaudentium strepitum nīl audire poteram. Neque rē vērā spectātōribus placuit, nam mediam inter tragoediam clāmāre incēpērunt et

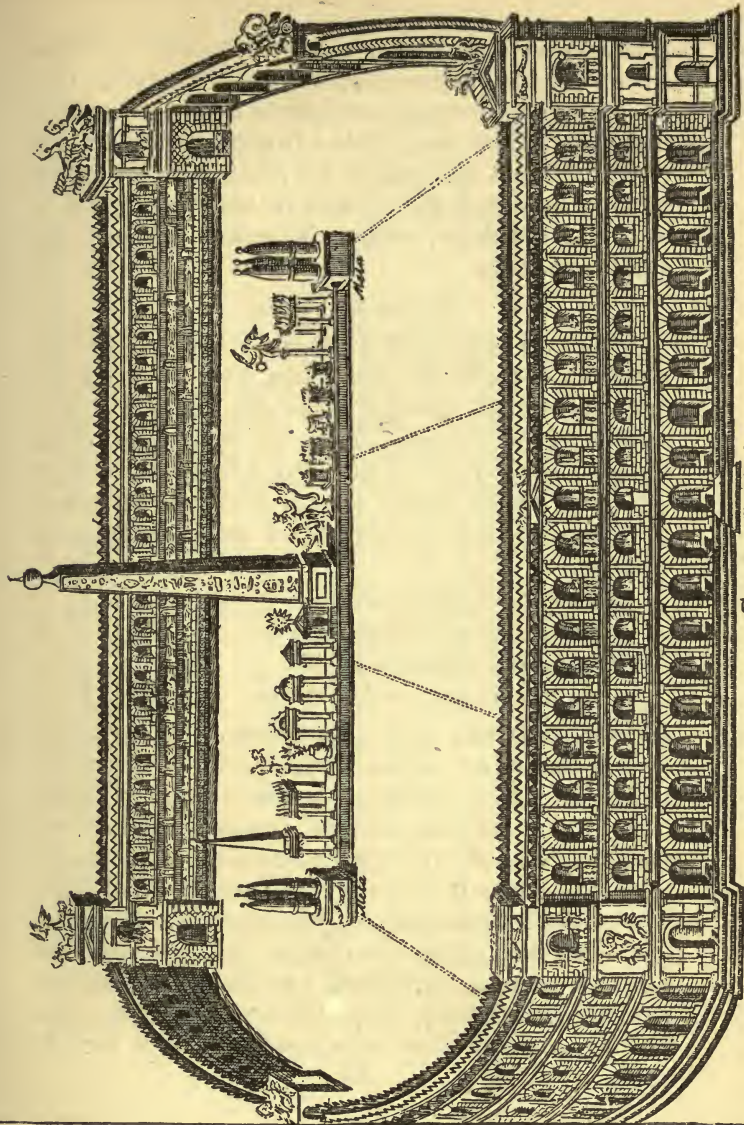
poscere ut ursi vel pugiles adhiberentur. Deinde turmae equitum peditumque catervae trans scaenam currunt; sequuntur reges manibus retortis, essedae, pilenta, naves, pantherae, camelii, elephantii, tantaque omnium rerum animaliumque multitudō ut me quidem tam longae pompae mox taederet. Nec non spectatorum clamores molestiam mihi afferunt, namque ut Horatius dicit

Garganum mugire putēs nemus aut mare Tuscum,
tantō cum strepitū ludī spectantur et artes.

Tandem autem finis aderat et dum aulaeum tollitur rem mirabilem vidi, nam Britannorum figurae in ipso aulaeo erant intextae; cum igitur aulaeum tolleretur ipsi Britannii manibus suis id tollere videbantur. Equidem vero putavi vivos eos esse gigantes, sed postquam e theatro discessum est pater mihi totam rem exposuit.

Dē alcibus.

Dum domum redimus de tantā animalium varietate in scaenā visā disserēbamus, paterque dixit absurdum esse hās omnēs ferās, e regione quamque sibi idoneā, Rōmam comportāre. ‘Mox et alcem’ inquit ‘arcessent’, et mihi negantī me scire quāle animal esset alcēs, ‘Hārum est cōnsimilis capris figura’ dixit, ‘et varietās pellium, sed magnitudine paulō antecēdunt mutilaeque sunt cornibus, et crūra sine nodis articulisque habent, neque quietis causā prōcumbunt, neque, si quō afflictāe casū conciderunt, erigere sese aut sublevare possunt. His sunt arbores pro cubilibus; ad eas se applicant atque ita paulum modo reclinatae quietem capiunt. Quarum ex vestigiis cum est animadversum a venatoribus, quō se recipere consuērunt, omnēs eo locō aut radicibus subruunt, aut accidunt arbores, tantum ut summa species earum stantium relinquatur.

CIRCUS

Hūc cum sē cōnsuētūdine suā reclīnāvērunt infirmās arborēs pondere affligunt atque unā ipsae concidunt. Quō modō quippe quae surgere nōn possint facile ā vēnātōribus capiuntur.’ Haec dum fābula nārrātur celeriter domum pervēnimus, ubi ego quidem tot rēbus visis defatigatus cubitum sine morā abiī, et dum in lectō crūra quasi in circulum, felis instar, colligō, dīs grātiās ēgi quod nōn nātus eram alcēs.

Circus Māximus.

Posterō diē ut lūdōrum spectācula vidērem ad Circum Māximum mē contulī. Per tōtum hunc circum longa spīna, ut mūrus, quattuor pedēs alta, medium dīvidit spatium; apud utrumque finem stat mēta prope quam aurīgae currūs vertere solent. Immō vērō optimus quisque aurīga semper cōnātur currum quam proximē regere et mētā modo nōn rotīs suis rādere, namque ut Horātius dicit:—

Sunt quōs curriculō pulverem Olympicum
collēgisse iuvat, mētaque fervidīs
ēvitāta rotīs palmaque nōbilis
terrārum dominōs ēvehit ad deōs.

Primum certāmen erat quadrigārum. Simul atque cōnsul, mappā ad terram iactā, signum dedit ē carceribus erūpērunt quadrigae et sēsē in stadium effūdērunt; tōtum stadium strepitū curruum crepitantium complebātur; pulvis in altum glomerābātur; unā omnēs inter sē commixtī stimulis nōn parcēbant, ut alter alterius rotās frementēsque equōs superāret. Nam cōnfertī equī aliī aliōrum aurīgārum in terga rotāsque curruum spūmam fervidōsque fundunt flātūs. Spectātōrēs aliī aliās factiōnēs strepitū clāmōribusque faventium incitant; nunc prasina, nunc russāta priōrem occupat

locum ; sed cēdit albātae et haec venetae. Ego quidem albātae favēbam factiōnī, diūque primus currēbat aurīga meus. Sub ultimam mētam iam currum agēns (septiēns enim tōtum ēmētiuntur stadium) propius propiusque admovēbat rotam fūnālique ad dextram equō habēnās laxābat, sinistrum cohibēbat. Et hāc quidem tenus rēcti omnēs steterunt currūs ; deinde vērō prasināe factiōnis contumācēs equī currum vī auferunt, et ex adversō, cum sextus iam septimusque cōnficerētur cursus, frontēs caeruleis impingunt quadrīgīs ; unde unō ex malō alius alium cōnfringit et incidit. Tōtus iam cursus curruum naufragiīs replētus est. Quod ubi cōspexit russātus aurīga, extrā orbitam dēflectit, et frēna inhibet, dum praetervehātur aliōs. Intereā albātus ille, cui ego favēbam, postrēmus omnium ultimō locō equōs agēbat, namque in fine certam spem victōriāe pōnēbat ; quī simul ac vidit russātum illum solum relictum, vēlōcium equōrum auribus acūtum flagelli sonum incutiēns, Insequitur ; et aequātis iugīs ambo ferēbantur ; modō hic, modo ille equōrum capitibus alterius quadrīgā superābat. Et reliquōs quidem omnēs cursūs infelix ille albātus rēctō currū exēgerat ; deinde dum habēnas flectenti sinistrōsum equō remittit, imprūdēns in mētā impingit, frāctis que rotīs ē currū volvitur implicāturque lōris ; illō autem in terram prolāpsō, dissipātī sunt equī medium per stadium, russātusque ille palmam tulit. Fautōrēs tamen albātae factiōnis ut vidērunt illum currū excussum modo rapī per terram, modo caelum versus crūra prōtendere, clārīs lāmentīs adolēscentis vicem dēplorāvērunt, dōnec ceterī aurigae, vix tandem equōrum cursū cohibītō, solvērunt eum cruōre adeō foedātum ut amicōrum nēmo corpus āgnōsceret.

Leō in arēnā.

Post hōc quadrīgārū certāmen vēnātiōnem, ut appellatur, vīdī. Quō in certāmine hominēs, nōmine bēstiārī, contrā ferās cūiusvis generis pūgnant. Māgna multitudō, varietāsque mirābilis omnium ferārū undique collēcta in arēnam immittitur. Sed praeter alia omnia leōnum immānitās mihi admirātiōnī fuit, ūnius praesertim. Is ūnus leō corporis impetū et rōbore, terrificōque fremitū et sonōrō, torīs comīsque cervicū fluctuantibus animōs oculōsque omnium in sē convertit. Intrōductus erat inter complūrēs cēterōs, ad pūgnam bēstiārū datus, servus virī cōsulāris. Eī servō Androclus nōmen fuit. Hunc ille leō, ubi vīdit procul, repente, quasi admirāns, stetit; ac deinde sēnsim atque placidē ad hominem accēdit; tum caudam mōre atque ritū adulantium canū clemēter et blandē movet, hominisque sēsē corporī adiūngit, crūraque eius et manūs metū iam paene exanimātī, linguā leniter dēmulcet. Homo Androclus inter illa tam atrōcis ferae blandimenta amīssum animum recēperat; paulātīm oculōs ad contuendum leōnem refert; tum, quasi mūtūā recōgnitiōne factā, laetōs et grātulābundōs vidērēs hominem et leōnem. Haec tam mīra rēs māximōs populī clāmōrēs excitāvit; nec nōn Caesar Androclum arcessitum rogāvit quā ob rem ille atrōcissimus leōnum ūni pepercisset. Deinde Androclus rem mīrificā nārrāvit atque admirandā. ‘Cum prōvinciam’ inquit ‘Āfricā prōcōsulārī imperiō dominus meus obtinēret, ego ibi iniquīs eius et cottidiānis verberibus ad fugam sum coactus; et, ut mihi ā dominō, terrae illius praeside, tūtiorēs latebrae forent, in campōrum et arēnārū solitudinēs concessi; ac, si defuisset cibus, cōnsilium fuit mortem aliquō pāctō quaerere.

Tum sōle mediō rapidō et flagrante spēluncam quandam nactus remōtam latebrōsamque, in eam penetrō et mē recondō, neque multō post ad eandem spēluncam vēnit hic leō, dēbili ūnō et cruentō pede, gemitūs ēdēns et murmura dolōrem cruciātumque volneris commiserantia; et primō quidem cōnspectū advenientis leōnis, summō terrōre affectus sum; sed postquam leō spēluncam intrōgrēssus vidit mē procul latentem, mītis et mānsuētus accessit; sublātum pedem ostendit ac porrēxit, quasi opis petendae grātiā; ibi stirpem ingentem pedī eius haerentem revelli, conceptamque saniem volnere intimō expressi, accūrātiusque, sine māgnā iam formīdine, siccāvī penitus atque dētersi cruōrem. Ille tunc meā operā levātus, pede manibus meis impositō, recubuit et quiēvit; atque, ex eō diē, triennium tōtum ego et leō in eādē spēluncā eōdemque victū viximus. Nam, quās vēnābātur ferās, membra opīmiōra ad spēluncam mihi suggerēbat; quae ego quippe quī ignis cōpiam nōn habērem, sōle meridīānō tosta edēbam. Sed ubi mē vitāe illius ferīnae iam pertaesum est, leōne vēnātum profectō, spēluncam reliquī. Nōn ita multō post ā militibus vīsus apprehēnsus sum et ad dominum ex Āfricā Rōmam dēductus. Is mē statim rei capitālis damnandum ad bēstiasque dandum cūrāvit. Intellegō autem hunc quoque leōnem captum grātiās mihi nunc etiam beneficīi referre.' Quae cum ita nārrāvisset Androclus, cūctis petentibus, dīmīssus est et poenā solūtus, leōque ei suffrāgiis populī dōnātus. Equidem vērō posteā vidēbam Androclum et leōnem lōrō tenui revīnctum urbe tōtā circum tabernās ire; dōnārī aere Androclum, flōribus spargī leōnem; omnēs ferē ubīque obviōs dicere 'Hic est leō hospes hominis; hic est homo medicus leōnis'.

Pugilēs.

Deinde currentium, saltantium, luctātiōnis, pugilum, discōs iaciendī certāmina erant. Pugilēs modo, denti-frangibulōs hominēs, dēscribam. Quam lātōs umerōs, quantōs habēbant lacertōs ! Prīmus in arēnam Entellus prōcessit atque in medium duōs caestūs māgnī ponderis prōiecit ; obstupuērunt spectātōrēs, tantō rigescēbant plumbō et ferrō insūtō. Alter tamen pugil, nōmine Darēs, haudquāquam vidēbātur timēre. Ambo statim māgnōs artūs, māgna ossa, lacertōsque nūdābant ; ingentēs mediā in arēnā cōsistēbant. Ut nōlim tālibus obviam ire noctū, vel in vicō tenebricōsō et dēsertō ! Servi paribus caestibus utriusque manūs alligāverunt ; statim uterque in articulōs pedum stetit ērēctus, et intrepidus ērēxit braccia in altum ; iamque ab ictibus alta capita retrō āvertunt ; crēberrima inter sē verbera dant, Darēs fortior agilitāte pedum et iuventūte dēfēsus, Entellus māgnitūdine membrōrum rōbustus, sed genua pigra vacillant tremētī, et difficilis anhelitus vasta membra agitat ; cavīs lateribus multōs ingerunt ictūs ; ē pectore māgnōs ēdunt sonitūs ; nec nōn mālae sub gravibus ictibus crepitant. Entellus cōsistit gravis et immōtus eōdem in statū, tantummodo elūdit ictūs corpore et oculis vigilantibus. Alter dolōsē nunc hōs, nunc illōs tentat aditūs, frustrāque variō impetū premit. Entellus insurgēns ostendit dextram et altē tollit, alter celer praevidet ictum, et levī corpore elāpsus effugit. Entellus in aurās effundit impetum et ipse gravis et graviter māgnō pondere in terram prōcumbit. Diversis studiis spectātōrēs omnēs surgunt, aliī cachinnōs, aliī misericordiae clāmōrēs tollunt ; strepitus ad caelum mittitur.

Photo Alinari.

Pugil caestūs gerēns.

Sed Entellus, tantō cāsū neque tardātus neque territus surgit ardentiorque ad pūgnam redit; ira vim addit et fortitudō sibi cōscia vīrēs inflammat; tōtō campō currentem Darēta urget, nunc dextrā, nunc sinistrā ictūs dat. Neque mora, neque requiēs erat; sed quam dēnsā grandine nimbī super tēcta crepitant, tam dēnsīs ictibus Entellus utrāque manū frequēns verberat Darēta agitatque. Tum dēmum, fine certāminis indictō, servi quīdam Darēta subdūxerunt dēfatigātum, genua infirma trahentem, utrimque moventem caput, sanguinem spissum ac dentēs cum sanguine mīxtōs ex ōre expuentem Dentilegum scilicet eum fēcerat Entellus. Caput etiam tumōre māgnō tumēbat, quem sī Zōpyrus ille physiōgnōmōn vīdisset omnium sapientissimum hominum esse dixisset.

Gladiātōrēs.

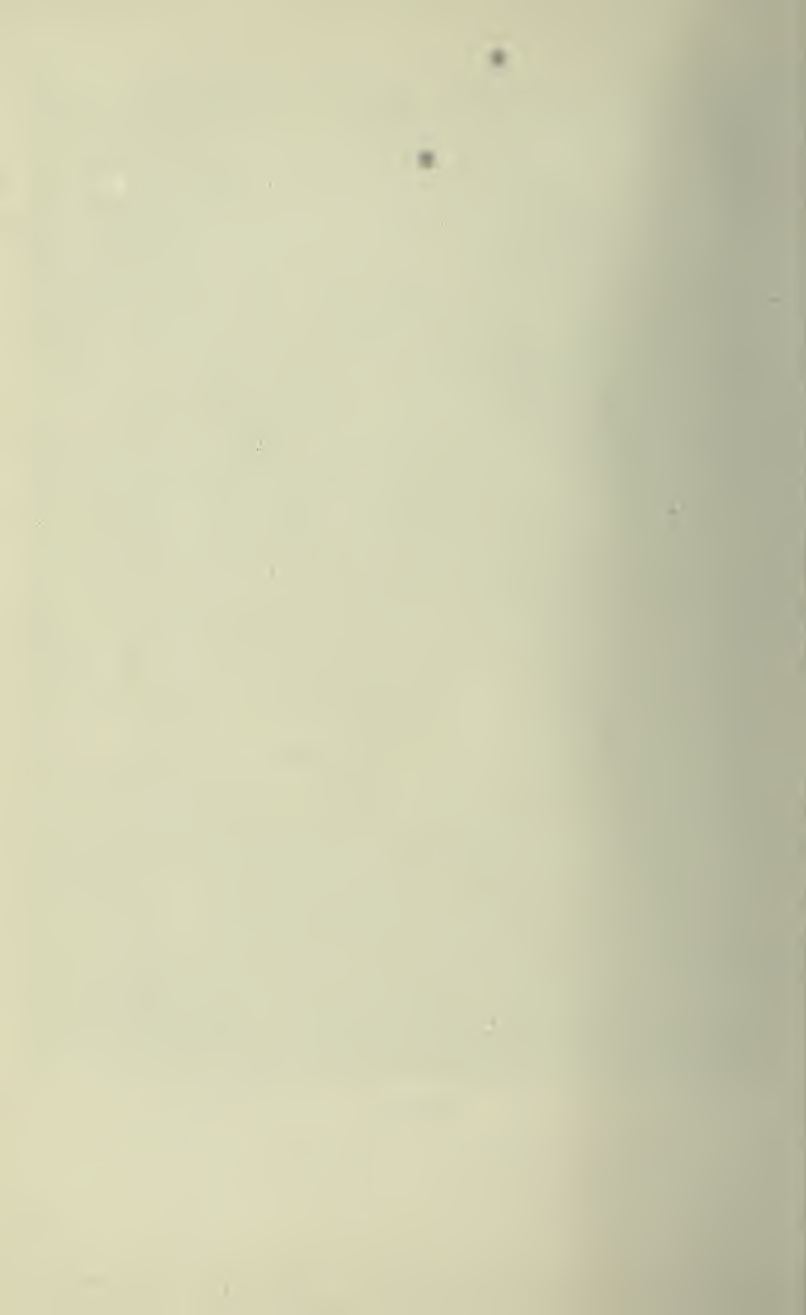
‘At tuba terribili sonitū taratantara dixit’ et gladiātōrēs intrāvērunt. Ad imperātōrem versi ‘Moritūri tē salūtant’ clāmāvērunt et statim acriter pūgnātur. Alii rētiārii, mirmillōnēs alii vocantur; hi enim in galeis piscis effigiem gerunt, illi rēte et fuscinam (vel tridentem) habent. Rētiārius quīdam rēti suō mirmillōnem implicāre cōnābātur et fugientī illi ‘Nōn tē’ clāmāvit ‘petō, piscem petō; quid mē fugis, Galle? Piscāri volō’. Quō auditō omnēs facētias hominis laudāvēre; at ille rēti iactō mirmillōnem implicāvit—‘Habet, habet’, clāmāvērunt omnēs, et ille victor ad imperātōrem versus sīgnum exspectābat. Imperātor quippe quī intellexeret spectātōrēs rētiāriō favēre, pollicem vertit et sīgnum mortis dedit (sīgnum parcendī pollice pressō datur). Interfectum mirmillōnem servi ex arēnā uncō traxērunt. Neque plūs vidēre poteram sed patrem statim ōrāvī ut mē a tam saevō spectāculō abdūceret. Domum igitur rediimus.

Dē pueris in Senātū.

Saepenumero cum patre volebam ad senatum ire, sed mihi olim plus solito flagitanti ut me secum duceret, pater 'Non iam' respondit 'licet pueris senatum intrare'. Deinde mihi causam roganti haec exposuit: 'Antea' inquit 'mos senatoribus Romae fuit in curiam cum praetatis filiis introire. Cum in senatu res maior quaequam consultata atque in diem posterum prolata est, placuitque ne quis hanc rem annuntiaret, super qua tractavissent, priusquam decreta esset, mater Papiri pueri, qui cum parente suo in curia fuerat, filium percunctata est quidnam in senatu patres egissent. Puer respondit tacendum esse, neque id dici licere; mulier fit audiendi cupidior; secretum rei et silentium deberi puer affirmans animum eius ad inquirendum excitat; quaerit igitur magis violentiusque. Tum puer, matre urgente, lepidi atque festivi mendacii consilium init. Actum in senatu dixit, utrum horum videretur utilius magisque e republica esse, unusne ut duas uxores haberet, an ut una apud duos nupta esset. Hoc illa ut audivit, animo compavescit; domo trepidans egreditur; ad ceteras matronas defert quod audierat; posterodie perveniunt ad senatum; lacrimantes atque obsecrantes incipiunt orare una potius ut duobus nupta fieret, quam ut uni duae. Senatores ingredientem in curiam quae illa mulierum intemperies et quid sibi postulatio ista vellet, mirabantur. Puer Papirius in medium curiae progressus, quid mater rogavisset, quid ipse matri dixisset et totam rem narravit. Senatus fidem atque ingenium pueri laudat, consultum facit posthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, nisi ille unus

Rētiārius.

Papirius ; eique puerō postea cōgnōmen honōris causā inditum est “Praetextatus” ob loquendi tacendique in aetate praetextatā prudentiam.’

Lūcius patrī suō salūtem dat.

Septem abhinc diēbus, pater cārissime, Athēnās pervēni, mare Brundisiō trānsvectus cursū quam celerrimō ; ventī enim semper erant secundi. Quibus cōgnitis sciō et tē et mātrem vehementer esse gāvīsūrōs. Mare enim periculīs plēnum. In cursū voluptate māximā affectus sum, dum sōlem spectō clārissimum, undās caeruleās, urbēs interdum Graecās in orā maritimā sitās. Nāvigāvi igitur sine timōre nauseāve. Apud Piraeum expositus Athēnās pedibus iter fēci, quod cum facerem obvius fui patruō meō, quī domum suam mē dēdūxit. Amita mea valet, valent et cōsobrinī. Quī omnēs mihi placent, et studiīs perfectīs cum eis cottidiē lūdō. Urbs ipsa, mi pater, quam pulchra est ! Quālēs erant Graeci illi, qui tot templa, tot statuās tantā arte fēcērunt ! Rōmae Graecōs oderam ; nunc Athēnīs admiror, et ingenia illa māgna, Homērum, Aeschylum, Sophoclem, Thūcydidem, melius intellegō. Rōmae enim dēteriōrēs videntur Graeci, ideō, ut opinor, quod plērique sunt servi, mercēnariī omnēs. Grātiās tibi, pater, agō quam māximās, quod mihi permisisti ut Athēnīs artem orātōriam discerem. Studiīs mē penitus dēdam, ut linguam Graecam quam celerrimē ēdoctus sim.

Nunc sentiō eadem quae sēnsit Propertius :—

Illuc vel studiis animum emendare Platōnis
incipiam aut hortis, docte Epicūre, tuis ;
persequar aut studium linguae, Dēmōsthenis arma,
librōrumque tuōs, docte Menandre, salēs ;

aut certē tabulae capient mea lūmina pictae,
sive ebore exāctae, seu magis aere, manūs.

Cūrā, pater cārissime, ut valeās. Valē.

Fīnis.

Fīnis adest nārrātiōnis hūius, adest quoque finis pueri-
tiae. Nunc autem vōs omnēs, quī hunc librum reci-
tātis, iubeō valēre. Ut enim vōbīs discenda est lingua
Latīna, ita mihi, quī iam sum adulēscēns, nōn puer,
Athēnīs est discenda ars orātōria. Valēte omnēs. et
bonī este discipulī.

EXERCITĀTIŌNĒS

Ego et vīta mea.

A (1)

Verte in ōrātiōnem obliquam, accēdente idōneō verbo principālī:—

1. Pater meus appellātur Sextus Cornēlius Polliō.
2. Ego appellor Lūcius.
3. Nunc dē mātrem dicam.
4. Frātrī prænōmen est Gāius.
5. Ē lectulō surrēxi.
6. Māter patrem salvēre iūssit.
7. Sorōrēs patrem salvēre iūssērunt.
8. Puerī nōn ludent in lūdō.
9. Post lūdum domum redeō.
10. Sorōrēs ad lūdum mox ibunt.

B

1. Dē quibus rēbus nārrātūrus est Lūcius?
2. Quid scīs dē ipsō Lūciō?
3. Quōmodo appellantur pater, māter, frāter, sorōrēs?
4. Quid facit Lūcius cottidiē?
5. Quid accidit in lūdō?
6. Qui erant Horātius, Vergilius, Terentius?
7. Quid faciunt puerī quotiēns ē lūdō exeunt?
8. Quot annōs nātus est Lūcius?
9. Quem salvēre iubet Lūcius?
10. Quid accidit cum puerī in lūdō ludent?

C

1. Cūius gentis est Lūcius ?
2. Quōmodo patrem Lūci appellābat māter ?
3. Estne māior gente familia ?
4. Quis poenās dat ?
5. Quis poenās sūmit ?
6. Quot genera sunt lūdōrum ?
7. Quō aliō modō appellātur alter lūdus ?
8. Quid est praenōmen tibi ?
9. Quid est tibi nōmen ?
10. Num habēs cōgnōmen ?

A (2)

Redde ipsa verba dīcentis (vel dīcentium) :—

1. Dīcō mē Rōmānum esse puerum.
2. Sciō tē ignōrāre.
3. Intellegis mē nārrātūrum esse dē omni meā vitā.
4. Crēdō sorōrēs mox ad lūdum itūrās esse.
5. Sorōrēs salvēre iubeō.
6. Negō licēre nōbīs in lūdō lūdere.
7. Dīcō magistrum poenās ā nōbīs heri sūmpsisse.
8. Putō nōs poenās crās datūrōs esse.
9. Manifestum est nōs nōn satis didicisse.
10. Magister dīcit puerōs esse stultōs.

A (3)

Verte in interrogātiōnem (vel exclāmātiōnem) obliquam cum verbō praesentis temporis regente :—

1. Quam sevērus est magister !
2. Dē quibus rēbus dīcam ?
3. Quālis sum puer ?
4. Quot annōs nātus sum ?

5. Frequentāsne¹ lūdum ?
6. Vidistne librōs meōs ?
7. Utrum Horātium an Vergilium māvis ?
8. Frēgistne hanc fenestram annōn² ?
9. Quis recitātūrus est ?
10. Didicitne pēnsūm suūm annōn ?

A (4)

Verte eāsdem sentiētiās cum verbō temporis perfecti regente.

A (5)

Verte in interrogātiōnem rēctam :—

1. Rogāvit mē quotā hōrā ē lectulō surrēxissem.
2. Sciō quot sorōrēs habeās.
3. Dixi ei quid in lūdō facerēmus.
4. Nescit quis hoc fēcerit.
5. Certiōrem eum fēci quando abitūrus essem.
6. Certiōrēs nōs faciunt quis adventūrus sit.
7. Certior frō quālis fuerit Vergilius.
8. Certiōrēs facti sunt quot annōs nātus essem.
9. Rogāvērunt mē num felix essem.
10. Rogat nōs utrum lūdum frequentēmus necne.

B (2)

1. Cūr est pater Lūci Brundisīnus ?
2. Cūr summō est honōre apud civēs Brundisīnōs ?
3. Quid et ubi est Brundisium ?
4. Ubi est domus nostra ?
5. Per quid domum intrās ?
6. Quis est iānitor ?
7. Iānuā apertā quō imus ?
8. Quid est ātrium ?

¹ 'ne' in interrogātiōne obliquā fit 'num'.

² 'annōn' in interrogātiōne obliquā fit 'necne'.

9. Quid mediō est in ātriō ?
10. Ubi cēnāmus ?

B (3)

Scribe quidquid didicisti dē domō Rōmānā.

C (2)

1. Quid facit magistrātus ?
2. Quid est oriēns ? Cūr ita nōminātur ?
3. Quid est occidēns ? Cūr ita nōminātur ?
4. Quid est merīdiēs ? Cūr ita nōminātur ?
5. Quid est septentriō ? Cūr ita nōminātur ?
6. Cūr ita nōminātur impluvium ?
7. Quid est compluvium ?
8. Quid significat vocābulum *Larēs* ?
9. Quid est tablīnum ?
10. Quid est peristylīum ?

A (6)

1. Cūr intrāmus triclinium ?
2. Cūr sedēbat iānitor in cellā ?
3. Cūr super impluvium erat nullum tectum ?
4. Cūr lūdum frequentās ?
5. Cūr iānuam pultāmus ?
6. Cūr habēbant Rōmāni impluvium in ātriō ?
7. Cūr ante portās cellārum dormiunt servi ?
8. Cūr in lūdō numquam lūdō ?
9. Cūr edimus ?
10. Cūr discimus ?

A (7)

Rescribe hās sententiās in tempore perfectō vel imperfectō :—

1. Tectum est super domum nē pluviae in nōs cadant
2. In lūdō taceō nē magister poenās sūmat.

3. Magister puerum mittit qui sellam quaerat.
4. Magister nōs docet quō sapientiōrēs fiāmus.
5. Intrō tablinum ut patrem inueniam.
6. In peristylīō lateō nē quis mē inuenire possit.
7. Simulō mē intellegere nē magister stultum mē esse putet.
8. Cibum capiō nē frāter edat.
9. Ē lectulō surgō nē serus ad lūdum eam.
10. Librō inhiō quō dīligentiōrem mē esse putet magister.

A (8)

Rescribe hās sententiās in tempore praesentī :—

1. Amīcus advēnit ut apud nōs cēnāret.
2. Ante lūcem surrēxi ut sōlem orientem vidērem.
3. Ientāculum ēdī nē ieiūnus fierem.
4. Manūs lāvī nē sordidae essent.
5. Corpus exercēbāmus nē pinguēs essēmus.
6. Ad lectulōs ivērunt ut dormīrent.
7. Pater tablinum intrāvit ut epistulam scriberet.
8. Privātum habēbat conclāve nē nōsmolesti ei essēmus.
9. Māter misit servum qui atrium purgāret.
10. Magister mē laudāvit quō magis discere cuperem.

Lūdus.

B

1. Quid est lūdus litterārius ?
2. Quālēs aliī sunt lūdī ?
3. Quid gerimus cum lūdum frequentāmus ?
4. Quis nōs comitātur ?
5. Quid extrā lūdum fēcit scelerātus ille puer ?
6. Quid nōs facere iūssit magister ?
7. Cūr ego tacēbam ?
8. Cūr appellāvit Horātius magistrum suum 'plāgōsum' ?

9. Ubi stant capsae? quid continent?
10. Quales scriptores recitamus in ludis?

C

1. Qualis est paedagogus?
2. Qualis sella est cathedra?
3. Qualis tabula est tabula cœrata?
4. Qualis homo rationēs dūcit?
5. Quid docet grammaticus?
6. Quid docet rhētor?
7. Qualis scriptor versiculōs scribit?
8. Qualis scriptor historiās scribit?
9. Quae pars corporis est umerus?
10. Quid est virga?

Dē milite fortissimō sed ignōtō.

B (1)

1. Quis prior locōs idōneōs occupat? Quando?
2. Quālem ad locum pergunt Rōmāni?
3. Quid ostendit tribūnus?
4. Quis dūcit quadringentōs?
5. Num periit tribūnus?
6. Scisne nōmen tribūni?
7. Quid cōsulī dixit tribūnus? Verte per orātiōnem obliquam.
8. Quōmodo mortem effūgerunt Rōmāni?
9. Quāle monumentum habet tribūnus?

C (1)

1. Quid significat *tribūnus*?
2. Aliter exprime *signum*.

Cēna.

B (2)

1. Quando adveniunt vocātī ?
2. Qui dēducunt eōs ?
3. Quō dēducunt ?
4. Quibus parantur cēnae ?
5. Quid prōmisit pater ?
6. Quō cōnsiliō posteā adfui ?
7. Ēnumerā fercula.
8. Quando secundae appōnuntur mēnsae ?
9. Quō animō servum sequor ?
10. Quid vidī triclinium ingrēssus ?

B (3)

1. Quō ōrdine dispositi sunt lecti ?
2. Salūtātis convīvis quid faciō ?
3. Cūius carmen dēclāmō ?
4. Quantō opere amābat passerem Lesbia ?
5. Quid faciēbat passer ?
6. Quō abiit passer ?
7. Cūr rubent puellae oculi ?
8. Quōmodo carmen dēclāmāvi ?
9. Cūius carmen posteā recitō ?
10. Quis erat Issa ?

B (4)

1. Quālis erat Issa ?
2. Quid putābis si queritur Issa ?
3. Quō cōnsiliō pictā tabellā Pūblius Issam exprimit ?
4. Quid rogant convīvae ?
5. Quāle praemium accipiō ?
6. Expōne quō ōrdine edenda appōnantur.
7. Dēscribe triclinium et lectōs.

8. Dēscribe Lesbiae passerem.
9. Quōmodo cōgnōscere possumus Issae similem esse tabellam ?

C (2)

1. Quid facere solēmus in tricliniō ? Quid in ātriō ?
2. Cūr secundae mēnsae ita appellantur ?
3. Quis erat Orcus ?
4. Quid significat *catella* ?

Iter.

B (1)

1. Brundisiō relictō ubi habitāmus ?
2. Quid dicit Horātius de eis qui iter faciunt ?
3. Cūr Rōmam profecti sumus ?
4. Quōmodo portāvimus impedimenta ?
5. Quantum distat Brundisium Rōmā ?
6. Quō dēvertēbāmus sub noctem ?
7. Quālis erat prima pars itineris nostri ?
8. Quid igitur nobis accidit ?
9. Quālis est panis Canusii ?
10. Quid pretiō venit eō in oppidō cuius nōmen memoriā excidit ?

B (2)

1. Quid ego hic feci ?
2. Quid fecerunt pater et māter ?
3. Cūr ita nōminātur Beneventum ?
4. Quid hic fecit hospes ?
5. Quid attulerunt servi ad flammās exstinguendās ?
6. Quōmodo ego et frāter Capuae lūsimus ?
7. Quōmodo accidit ut sanguis ē nāsō meō efflūxerit ?
8. De quō nārābat pater in itinere ?
9. Quōmodo rem publicam restituit Fabius Māximus ?
10. Dēscribe lūsum quem digitis micantēs ludimus.

A (1)

Scribe persōnāliter :—

1. Turbātur per domum.
2. Clāmātur.
3. Ululātur.
4. Concursum est ad dēversōrium.
5. Pūgnatum est acriter.

Scribe aliter :—

6. Servi aquam attulērunt ad flammās exstinguendās.
7. Lūsum eō.
8. Pater et māter dormitum iērunt.
9. Cubitum ibimus.
10. Impedimenta colligimus ad iter faciendum.

A (2)

Rescribe hās sententiās cum cōiūctiōne ‘cum’ in locō vocābuli ‘quia’ :—

1. Tablinum intrāvī quia patrem invenire volēbam.
2. Togam praetextam gerēbat quia speciem praetōris prae se ferre volēbat.
3. Discessimus quia satis ēderāmus.
4. Tacuī quia magistrum videram.
5. Ad dēversōrium dēvertimus quia itineris nō staedēbat.
6. In lūdō hiābam quia nōn satis dormieram.
7. Quia fessus eram mātrem orāvī ut mihi cubitum ire liceret.
8. Abiī quam celerrimē quia māter mihi veniam dederat.
9. Magistrum timēbam quia librum meum amiseram.
10. Tabernam petiit quia ieiūnus erat.

B (3)

1. Quis Fundis nōs excēpit ?
2. Quālis erat hic praefectus ?

3. Quid māter nōbīs nārrābat dum Fundīs discēdimus?
4. Cūr iūssit Iūppiter omnēs avēs convenire?
5. Quālem creatūrus erat rēgem?
6. Quid igitur fēcit grāculus?
7. Quālem speciem prae sē ferēbat?
8. Quid factūrus erat Iūppiter?
9. Quid fēcērunt cēterae avēs?
10. Et quid grāculō accidit?

C (1)

1. Quid significat vocābulum *clitellae*?
2. Cūr ita nōminātur dēversōrium?
3. Quid est culīna?
4. Quā in rē vehimur in itinere?
5. Cūr ita nōminātus est Q. Fabius Māximus Cūctātor?
6. Quid facit praetor?
7. Quāli habitū amicitur?
8. Cūr favendum est linguīs apud sacrificium?
9. Quid est conventus hominum?
10. Quid facit caupō?

Iūppiter rēgem avium creāre voluit.

A (3)

Hīs in sententiīs insere verbum omīssum:—

1. Accidit ut Iūppiter rēgem avium creāre . . .
2. In eō erat ut Iūppiter rēgem avium . . .
3. Nullō modō fieri potest ut Iūppiter rēgem avium . . .
4. Iūppiter nōn efficere potuit ut rēgem avium . . .
5. Quōmodo frēbat ut Iūppiter rēgem avium . . . ?
6. Avium interest ut Iūppiter rēgem avium . . .
7. Restat ut Iūppiter rēgem avium . . .
8. Accidit ut Iūppiter grāculum rēgem factūrus . . .

9. Nullō modō fieri poterat ut Iūppiter grāculum rēgem . . .

10. Accidit ut cēterae avēs propriam singulae plūmam grāculō . . .

B (4)

1. Fābulā dē grāculō nārrātā, quid rogāvit frāter meus?
2. Quid deinde ego rogāvi?
3. Quid māter respondit?
4. Quid dēmōstrāvit fābula?
5. Cūr ego et frāter fābulam reprehendimus?
6. Quāle oppidum erat Ānxur?
7. Quōmodo inde iter fēcimus?
8. Cūr dormīre nōn poterāmus?
9. Quid māne experrēcti sēnsimus?
10. Quid igitur fēcit pater?

A (4)

Cōniunge in ūnum hās binās sententiās additō prōnōmina relātivō:—

1. Praemium tibi dabō ; putō tē esse praemiō dignum.

2. Iūppiter grāculum avium rēgem factūrus erat ; putābat eum dignissimum esse.

3. Magister reprehendit puerum ; putāvit eum nōn attentō esse animō.

4. Mendicō cibum dedi ; putāvi eum ēsurire.

5. Praefectum irridēbāmus ; putābāmus eum esse glōriōsum.

6. Magistrum timēmus ; putāmus eum esse Irācundum.

7. Magister mē laudat ; putat mē bene fēcisse pēnsū meum.

8. Magister mē laudāvit; putāvit mē bene fēcisse pēnsū meum.

9. Magister irascēbātur; putābat discipulōs lūdere.

10. Magister ā frātre meō poenās sūmit; putat eum esse Ignāvum.

A (5)

Fenestra mihi aperienda est.

vel Oportet mē aperire fenestram.

Omnibus est dēscendendum.

vel Oportet omnēs dēscendere.

SCRIBE aliter :—

1. Iānua mihi claudenda est.
2. In lūdō nōbīs est discendum, nōn lūdendum.
3. Iter nōbīs faciendum erat.
4. Rōmānis puerīs primā lūce ad lūdum eundum erat.
5. Oportet mē clārā vōce loqui.
6. Oportet tē pēnsū tuum facere.
7. Oportuit nōs tacere.
8. Oportuit eōs pecūniam solvere.
9. Festinandum erat omnibus.
10. Hic liber omnibus puerīs est recitandus.

B (5)

1. Estne Rōma similis Brundisiō?
2. Ad portam Capēnam quid oportuit omnēs facere?
3. Quando per viās urbis licet equis vehi?
4. Cūr nōbīs tamen diē licuit?
5. Ubi villam habēbat patris mei amicus?
6. Cūr in hortōs cēnāti exiimus?
7. Quālia dixit Mārtiālis pauca sua iūgera esse?
8. Quid vidēre potuimus ex hōc locō?
9. Cūr in tacente essedō vehitur gestātor Flāminiae?
10. Cūr cupiēbāmus otiō nostrō frui?

C (2)

1. Quōmodo sunt culicēs nōbis incommodō ?
2. Quālis est homo vīnō madidus ?
3. Cūr stertunt nōnnūllī hominēs dum dormiunt ?
4. Quid fert quercus ?
5. Quālibus vehiculīs ūtimur in itinere faciendō ?
6. Quid faciunt helciāriī ?
7. Quālis est hospes cōmis ?
8. Quando ōtium agimus ?
9. Quando negōtium agimus ?
10. Quid propriē significat *carina* ?

Rōma.

B (1)

1. Ubi situm est forum Rōmānum ?
2. Ubi est Iāniculum ?
3. Quid est in forō ?
4. Cūr in lacum dēsiluit Curtius ?
5. Cūr vehuntur ducēs per Viam Sacram in Capitōlium ?
6. Ubi aguntur cursūs equōrum ?
7. Ubi nōs lavāmus ?
8. Quō in locō pūgnant gladiātōrēs ?
9. Cūr ita nōminātur forum boārium ?
10. Ubi spectāmus lūdōs scaēnicōs ?

A

Scribe cum tempore perfectō verbi principalis :—

1. Vereor nē taedeat tē Rōmae.
2. Timeō nē fessus sis.
3. Nōs discipulī verēmur nē magister irascātur.
4. Timent nē gladiātōrēs sē laedant.
5. Timet nē in balneīs summergātur.

Scribe cum tempore praesentī :—

6. Timēbāmus ut possēmus emere holera.
7. Timēbam nē orātiōnem habēret.
8. Verēbar nē in colle āscendendō lāberētur rēda.
9. Verēbāmur ut possēmus rānam in palūde invenire.
10. Veritī sunt omnēs nē multitudō hominum lintrem dēmergeret.

B (2)

1. Quid rogāvī eum quī ridēbat dum ego titulum fronti domūs affixum perlegō ?
2. Quid mihi dixit ille dē domō ?
3. Quāle dixit esse simulācrum ?
4. Quid dixi cum audiissem philosophum hanc domum condūxisse ?
5. Quid postrīdiē putābam cum fūnus vidērem ?
6. Cūr poposcit philosophus cērās, stilum, lūmen ?
7. Quid audivit mediā nocte ?
8. Quid faciēbat effigiēs ?
9. Postquam philosophus locum, quem dēmōstrāverat effigiēs, effōdit, quid invēnit ?
10. Quid deinde fēcit ?

C

1. Quid fit ex rostrīs ?
2. Quid accidit in Basilicīs ?
3. Quid faciunt negotiātōrēs ?
4. Ubi est Subūra ? Quālēs hic habitant ?
5. Quid est forum holiōrium ?
6. Quis locat domum ?
7. Quid est contrārium verbī 'locō' ?
8. Cūr prōscribimus domōs ?
9. Quid est nēnia ?
10. Quando exsequiās Imus ?

Nocturna Lemūria.

B (1)

1. Cūr nōn putat pater et apud nōs esse mānēs?
2. Cūr celebrat Nocturna Lemūria?
3. Cūr orāvi mātrem ut ad mediam noctem mihi liceret pervigilāre?
4. Quid fēcit māter?
5. Quando surrēxit pater?
6. Cūr faciēbat sīgnum sacrum dum per domum ambulat?
7. Quōmodo faciēbat hoc sīgnum?
8. Quid deinde fēcit?
9. Quid dīcēbat dum fabās suprā umerum iacit?
10. Quid putant hominēs hīs fabīs accidere?

B (2)

Dēscribe Nocturna Lemūria.

C

1. Cūr ita nōminātur mēnsis Māius?
2. Quid est digitus salūtāris?
3. Quōmodo appellantur ceteri digiti?
4. Cūr lūrida est umbra?
5. Quid propriē significat *fulcrum*?
6. Ad quid hominēs efferimus?
7. Quid est sāga?
8. Quō aliō modō appellantur lemures?
9. Quālis est claudus?
10. Quid est cyathus?

Dē mānibus.

B

1. Cūr putat Propertius mānēs esse?
2. Quālis ei vidēbātur Cynthia?

3. Cūr nōnnumquam condiscipulī mē irrident ?
4. Quālis erat patris amīcus quī rūrī habitābat ?
5. Quis eum vesperī vīsīt ?
6. Cūr nōn poterat cyathum quaerere ?
7. Quid rogāvit advena ?
8. Quid respondit alter ?
9. Quid deinde dixit advena ?
10. Quid praecipuē imperāvit ei ut faceret ?

Dē somniis.

B

1. Num omnia sunt somnia vĕra ?
2. Utrā ex portā vĕrae veniunt umbrae ?
3. Quālis est porta altera ?
4. Quid hāc exit ?

Somnium vĕrum.

1. Quid fĕcĕrunt duo Arcades ?
2. Quō dĕvertĕrunt ?
3. Quid deinde fĕcĕrunt ?
4. Cūr alter alterum ōrāvit ut sibi subveniret ?
5. Num alter alterī subvenit ?
6. Cūr recubuit ?

B (2)

1. Quid alter alterum ōrāvit ubi iterum cubiculum visus est intrāre ?
2. Quid sibi accidisse nārrāvit ?
3. Quid ex alterō petiit ?
4. Quid māne fĕcit alter ?
5. Quid ē bubulcō quaesivit ?
6. Quid fĕcit bubulcus ?
7. Quid mortuō hominī accidit ?
8. Quid deinde accidit ?

9. Hāc nārratā fābulā quid dixit frāter meus?
10. Quōmodo potuit pater prōverbium frātri meo expōnere?

B (3)

Scribe sine librō fābulam dē somniō verō.

Trium somniantium fābula facēta.

B (1)

1. Cūr ad templum profecti sunt comites?
2. Quid eis prōgredientibus accidit?
3. Quantam ad inopiam redacti sunt?
4. Quāle cōsiliū iniērunt urbāni?
5. Cūr posuerunt pānem prope ignem?
6. Quid deinde prōposuerunt?
7. Cūr ex igni pānem sēmicoctum extrāxit rūsticus?
8. Quid deinde fecit?
9. Quid fecit alter negotiātor?
10. Quid alteri dixit?

B (2)

1. Quid respondit alter negotiātor?
2. Quibus auditis, quid fecit rūsticus?
3. Cūr eum excitāverunt urbāni?
4. Quid rogavit rūsticus?
5. Quid responderunt urbāni?
6. Quid deinde rogavit rūsticus?
7. Quid responderunt urbāni?
8. Deinde quid nārravit rūsticus?
9. Hāc auditā fābulā quid dixit frāter meus?
10. Quālis est fābula?

B (3)

Scribe sine librō dē tribus somniantibus fābulam.

C

1. Quid est viaticum ?
2. Quid est contrarium verbōrum *dēficere* ? *inopia* ?
3. Quālis est negotiātor ?
4. Quālis fābula est fābula facēta ?
5. Quid est fār ?
6. Quālis puer praemium accipit ?
7. Quid interest inter Elysium atque Tartarum ?
8. Quid est dolus ?
9. Unde negant poētae quemquam redire ?
10. Quis est redux ?

Causae somniōrum.

B

1. Quid dē somniis apud Tullium in lūdō recitābāmus ?
2. Quibus auditis quid ego feci ?
3. Quid respondit magister ?
4. Quid mihi faciendum dedit ?
5. Quid accidit venātōri somniantī ?
6. Quid iūdicibus ?
7. Et aurigae ?
8. Et poētae ?
9. Cōsentitne magister poētae ?
10. Quid putāvit Lūcius dē magistrō suō ?

Magister laqueō suō captus.

B

1. Quid causidici videntur in somniis agere ?
2. Quid imperatōres videntur in somniis agere ?
3. Quid nautae videntur in somniis agere ?
4. Quando saepenumero discere taedet pueros Rōmā-
nōs ?

5. Quōmodo et discipulis prōdest magistrī admiratiō
poētārum ?

6. Quando ē lectulō puerō Rōmānō est surgendum ?

7. Quid sēcum portābant puerī Rōmānī cum lūdum
peterent ?

8. Quā rē decolorēs fiunt libri ?

9. Quid Lūcius rogāvit magistrum māne lūdum in-
trantem ?

10. Quid deinde fēcit Lūcius ?

C

1. Quid est mēta ?

2. Quis est causidicus ?

3. Quid est fuligō ?

4. Quid facit calculātor ?

5. Quid facit notārius ?

6. Quae sunt scēptra paedagōgōrum ?

7. Quando ardet Sirius ?

8. Quis erat Marsyas ?

9. Quid accidit Idibus Octōbribus ?

10. Quid significat prōverbium ‘ cornicem oculōs cōn-
figere ’ ?

Colloquium cum patre.

B (1)

1. Cūr iterum quaesivī patrem meum ?

2. Quid eum rogāvi ?

3. Quid mē rogāvit pater ?

4. Quid ego respondi ?

5. Cūr nōn poterat pater dē somnīs loqui ?

6. Quid prōmīsīt pater sē facturum esse ?

7. Intereā quid fēcī ?

8. Quid timēbat Suētōnius Tranquillus ?

9. Quid oravit patrem meum?
10. In somniis interpretandis quid maxime refert?

B (2)

1. Quale somnium percipit pater meus?
2. Quali in iudicio erat acturus?
3. Sed quomodo cessit actio?
4. Quid est cautissimi cuiusque praeceptum?
5. Quid interest inter iudicium centumvirale atque iudicium quod Suetonius Tranquillus agebat?

C

1. Quid est tablinum?
2. Quid continent foruli?
3. Cur nonnumquam petunt homines ut actio differatur?
4. Quomodo appellatur socrus maritus?

B

1. Hae epistulae recitatae, quid dixi me velle scire?
2. Qua re adductus est pater ut crederet esse phantasmata?
3. Quid accidit Curtio Rufo dum in porticum spatiatur?
4. Quid dixit se esse haec figura?
5. Quid de Curtio Rufo dixit?
6. Quid accidit ei dum in nave egreditur?
7. Cur implicitus morbo omnem spem deposuit?

Mater mente turbata irruit.

B (1)

1. Quid rogavit mater mea ubi patrem interpellavit?
2. Quis erat Davus?
3. Cur non facere potuit mater quoniam Davo crederet?

B (2)

Narra quid Curtio Rufo acciderit.

A

Verte in tempus perfectum :—

1. Nōn facere possum quīn eī crēdam.
2. Nēmo dubitat quīn diligēns sim.
3. Nōn dubium est quīn Irācundus sit magister.
4. Magister nōn obstat nōbīs quīn lūsum eāmus.
5. Magister nōbīs obstat quōminus lūsum eāmus.

Et in tempus praesens :—

6. Nōn facere potuit discipulus quīn ridēret.
7. Nēmo dubitāvit quīn vērā nārrāret Dāvus.
8. Nōn dubium erat quīn glōriōsus esset praefectus.
9. Nēmo mē impedīvit quīn domum redīrem.
10. Quis mē impedīvit quōminus domum redīrem ?

B (3)

1. Quid sibi vīsus est cernere Dāvus dum in lectulō iacet ?

2. Quid effēcit ut somniō crēderet ?
3. Primā luce quid vidit ?
4. Quid mihi accidit cum haec audiissem ?
5. Cūr simulāvī mē summō terrōre esse affectum ?
6. Potesne expōnere quid rē vērā Dāvō acciderit ?

Laqueō meō captus.

B (1)

1. Quid mēcum reputābam dum in lectulō iaceō ?
2. Quid cōstitutū facere ?
3. Quid prōmīsīt Mārcus sē factūrum esse ?
4. Quid imperāvit nōbīs circum sepulcrum saltantibus ?

B (2)

Nārrā quid Dāvō acciderit.

B (3)

Nārrā quōmodo cōnātī sīmus Mārcō persuādere esse mānēs.

Fābula dē Gabiēnō.

B

1. Quis erat Gabiēnus ?
2. Quid ei accidit ?
3. Cum advesperasceret quid fēcit ?
4. Cūr Pompēium vidēre voluit ?
5. Quid amīcis Pompēi nārrāvit Gabiēnus ?

Alia fābula inter cēnam nārrāta.

B (1)

1. Quid Corfidiō accidit ?
2. Tēstāmentō apertō quid fēcit frāter eius ?
3. Quid dixit alter, plangentium sonitū concitus ?
4. Quid orāvit ?
5. Quid nūntiāverunt domesticī ?

B (2)

1. Hāc nārrātā fābulā quid facere pater servōs iūssit ?
2. Quōmodo rēgnum vīnī sortimur ?
3. Quid contigit patrī meō tālōs iacentī ?
4. Quis arbiter bibendī est creātus ?
5. Quid servīs imperāvit ut facerent ?
6. Quid avum meum rogāverunt servī ?
7. Quā ratiōne vīnum bibimus ?

Patruus meus aliquid nārrat.

B (1)

1. Cūr putāvit patruus meus sordidum et sumptuōsum esse Lupercum ?

2. Cūr aliud genus vīnī amīcis, aliud libertis, appōnebat Lupercus ?

3. Quōmodo sine māgnō pretiō Silius omnibus eadem appōnere potuit ?

B (2)

Nārrā quid patruō meō acciderit apud Lupercum cēnantī.

A (1)

Rescribe hās sententiās antepositō aut *nōn multum abest* aut *haud multum aberat* in locō adverbii *paene*.

1. Paene in flūmen cecidit.
2. Fenestram paene frēgimus.
3. Paene adest.
4. Paene adsunt fēriae.
5. Hominem paene interfēcit.
6. Magister paene irascitur.
7. Paene perfēci.
8. Rōmam paene pervēnimus.
9. Hōra paene praeteriit.
10. Crūs paene fractum est.

A (2)

Scribe in tempore perfectō :—

1. Magister discipulis persuādet ut attentō sint animō.
2. Magister facile persuādet pueris ut domum redeant.
3. Nēmo mihi persuādēre potest ut mentiar.
4. Quis ignāvō persuādēre potest ut operī incumbat ?
5. Quis avārō persuādēre potest ut pecūniam largiātur ?

Scribe in tempore praesentī :—

6. Nōbīs persuāsum est ut abiremus.
7. Persuāsit mihi ut redirem.
8. Nēmo ei persuādēre potuit ut pecūniam redderet.
9. Mārcō persuāsimus ut in sepulcrō dormiret.
10. Illis persuāsi ut mihi crederent.

C

1. Quis suō captus est laqueō ?
2. Quālis est classiārius ?
3. Quantum patrimōni accipit hērēs ex asse ?
4. Quid iacimus ē fritillō ?
5. Quōmodo fuligine tēcta fit vini amphora ?
6. Cūr pice adstringebātur cortex ?
7. Quantum interest inter cyathum et amphoram ?
8. Quid est crātēra ?
9. Quis est libertus ?
10. Quāle est dictum facētum ?

Fābula dē Thrasyllō.

1. Cūr nōn poterat Thrasyllus Charitae persuādere ut sibi nūberet ?
2. Quid igitur facere cōstituit ?
3. Quāles ferās numquam patiēbātur Charitē maritum suum vērari ?
4. Cūr unā profecti sunt Thrasyllus et Tlēpolemus ?
5. Quid ē mediā silvā exsurrexit ?
6. Quālis erat fera ?
7. Quōmodo canēs interfecit ?
8. Quōmodo deinde effūgit ?
9. Quōmodo Tlēpolemum allocūtus est Thrasyllus ?
10. Quid deinde fecit uterque ?

B (2)

1. Aprum cōsecūtus quid fecit Thrasyllus ?
2. Quid equō accidit ?
3. Deinde aper quid fecit ?
4. Quid orāvit Tlēpolemus ?
5. Sed Thrasyllus quid fecit ?
6. Tlēpolemō interfectō quid fecerunt servi eius ?
7. Intereā quid simulābat Thrasyllus ?

8. Quid fēcit Charitē cum audivisset Tlēpolemum esse mortuum ?

9. Quōmodo servī eam domum reportāvērunt ?

10. Postea quid frustrā cōnābatur Thrasyllus facere ?

B (3)

1. Fūnere dūctō quid ēgit Charitē ?

2. Quid dē eā crēderēs ?

3. Cūr hoc crēderēs ?

4. Quid tandem ei persuāsit Thrasyllus ?

5. Sed quid deinde eam flāgitābat ?

6. Cum ab hōc prōpositō abhorreret Charitē quid facere cōnābatur ?

7. Quid ei accidit tālia recordanti ?

8. Quid dixit umbra ?

9. Hīs dictis quid cōstituit Charitē facere ?

10. Quid igitur Thrasyllum iūssit facere ?

B (4)

1. Quid dedit ei cubiculum ingressō ?

2. Deinde quid fēcit Charitē ?

3. Nūdō arreptō gladiō quō sē prōripuit ?

4. Quid apud sepulcrum fēcit ?

5. Hīs rēbus cōgnitis quid putābat Thrasyllus ?

6. Quid igitur fēcit ?

7. Quid clāmābat ?

8. Quōmodo mortem sibi cōservit ?

9. Hāc nārratā fābula quid dixit alius conviva ?

10. Quid omnēs reliqui flāgitābant ?

C

1. Quam pater tuus in mātrimonium dūxit ?

2. Cui nūpsit māter ?

3. Quālēs sunt canēs vēnatici ?

4. Quid facimus in latebris ?

Simōnidēs poēta.

B

1. Quid fēcit Simōnidēs in litore ?
2. Quid eum monuit umbra ?
3. Cūr hoc eum monuit ?
4. Itaque quid fēcit Simōnidēs ?
5. Quid accidit eis qui iam solverant ?
6. Cūr gāvīsus est Simōnidēs ?
7. Quōmodo grātiās ēgit prō tam praeclārō beneficiō ?
8. Quid ego dē hāc fābulā dixi ?
9. Quid respondit fābulae dē Thrasyllō auctor ?
10. Cui quid dixit is qui dē Simōnide nārrāverat ?

Comitēs Ulixis.

B

1. Ēversō iam Īliō ubi appulsus est Ulixēs ?
2. Quid Temessae accidit ūnī ex comitibus Ulixis ?
3. Num Ulixēs cōsilium iniit ut mortem eius ulcerscerētur ?
4. Quid posteā Temessēnsibus accidit ?
5. Cūr Delphōs misērunt nūntium ?
6. Quid respondit Apollō ?
7. Quando Temessam vēnit Euthēmus ?
8. Quid orāvit Euthēmus cum dē virgine sacrificandā audiisset ?
9. Quid in templō accidit ?
10. Cūr adeō illūstrēs erant Euthēmi nūptiae ?

Caesar Rubicōnem trānsit.

B

1. Quid dubitāvit Caesar ?
2. Quid post sōlis occāsum fēcit ?
3. Lūminibus vehiculī extinctis quid ei accidit ?

4. Quōmodo sub lūcem pedibūs evāsīt ?
5. Deīnde quō contendīt ?
6. Cum reputāret quantum mōlīrētur quīd adstantībūs dīxit ?
7. Quid repente appāruit ?
8. Cūr cōcurrērunt omnēs ?
9. Quid deīnde imāgō fēcīt ?
10. Quid dīxit Caesar ?

Cubītum eō.

B

1. Quid timēbam dum fābulae nārrantur ?
2. Dum pater nārrat cūius rei mihi cōnsciū eram ?
3. Quis erat Valerīus ?
4. Quid vīdī eum facere ?
5. Cūr hiāre incēpī ?
6. Quid mihi dīxit pater ?
7. Cūr plērumque cubītum ire nōlō ?
8. Cūr illō tempore nōn aegrē ferēbam mē dīmīttī ?
9. Quālis numquam potest serēnus esse ?
10. Quid dicit Horātīus de tālibus ?

Dionṽsius et Dāmoclēs.

B

1. Quis erat Dionṽsius ?
2. Quid in sermōne commemorāvit Dāmoclēs ?
3. Quid eum rogāvit Dionṽsius ?
4. Quid deīnde iūssit servōs suōs facere ?
5. Quālēs iūssit ad mēnsam cōsistere ?
6. Quid oportuit hōs facere ?
7. Dēscribe cēnam tōtumque apparātum.

8. Mediam inter cēnam quid accidit ?
9. Quae cum Dāmoclēs vidēret quōmodo sē gerēbat ?
10. Quid dēnique orāvit tyrannum ?

C

1. Quid interest inter iūrgium et rīxam ?
2. Quid in pīstrīnō facimus ?
3. Quālis via est trāmes ?
4. Quid significat *harundō* ? Significatne alia ?
5. Quōmodo āleā lūdīmus ?
6. Quid interest inter avunculum et patruum ?
7. Quid faciunt assentātōrēs ?
8. Quāle est aurum caelātum ?
9. Quid est lacūnar ?
10. Quid est strāgulum textile ?

Fūnus.

B (1)

1. Cūr pater nōs iūssit vestēs mūtāre ?
2. Quālis erat avus meus ?
3. Quid faciēbat quotiēns eum visēbam ?
4. Quando mortem obiit ?
5. Maritō mortuō quid primum fecit avia mea ?
6. Quī sunt pollīctōrēs ?
7. Quid fecērunt hī postquam cadāver humi depōsuērunt ?
8. Quae cum gererentur quid faciēbat uxor ?
9. Deinde cum mūnera sua cūrāvissent quid fecērunt pollīctōrēs ?
10. Quibus factīs quid fecērunt necessārii ?

B (2)

1. Cūr trientem orī cadāveris imposuērunt ?
2. Quid postrēmō est factum ?

3. Cūr ita nōminantur vespillōnēs?
4. Quis pompam ordinābat?
5. Cūr aderant praeficae?
6. Quid faciēbat archimīmus?
7. Ut quid putāret frāterculus effēcit archimīmus?
8. Quālis erat rogu8 exstrūctus?
9. Cadāvere rogō impositō quid fēcērunt necessārii?
10. Et quid fēcit vātēs?

Tēstāmentum et lis inde orta.

B (1)

1. Tēstāmentō apertō quid invēnimus?
2. Quid erat patris hērēditās?
3. Cūr molestiae initium nōbīs erat?
4. Quid primum cōnātus est pater facere?
5. Quid fēcit pater cum Libanus in iūs Ire recūsāvisset?
6. Quid deinde fēcit Libanus nē in iūs Iret?
7. Quid igitur fēcit pater?
8. Cūr dēnique Libanus domō est ēgrēssus?
9. Cum ad forum perventum est quid accidit?
10. Quid orāvit Libanus?

B (2)

1. Cūr lēgulēium arcessivit pater?
2. Cūr vadēs poposcit?
3. Quid prōmīsit pater sē factūrum esse sī fundus sibi redditus esset?
4. Posterō diē quid putāvit cum nōndum adesset Libanus?
5. Cūr postulāvit ut Libanus satisdaret?
6. Quid spopondit uterque?
7. Quid dixit māter inter cēnam?
8. Quōmodo iūrāvērunt iūdicēs?

9. Quāli habitū amictus est praetor ?
10. Quibus verbis fundum patri addixit ?

Rūs itur.

B

1. Posterō diē quid dixit pater ?
2. Cūr grātum mihi vidēbātur esse rūs ?
3. Quālia incommoda Iuvenālis dicit urbi inesse ?
4. Quid nobis accidit dum per vicōs vehimur ?
5. Cūr dicit Horātius rusticōs esse beātōs ?
6. Quando ad fundum nostrum pervēnimus ?
7. Quis nōs excepit ?
8. Prānsus quid feci ?
9. Cūr beātus mihi vidēbātur esse vilicus ?
10. Quōmodo intellexi eum multum errāvisse ?

C

1. Cūr ita nōminātur diēs fāstus ?
2. Qui erant recuperātōrēs ?
3. Quid est sella curūlis ?
4. Quid est metrēta ?
5. Quid gūtō inest ?
6. Quid faciēbant Rōmāni strigilibus ?
7. Quid est pōmērium ?
8. Quid est faenus ?
9. Quid edēbant Pŷthagorēi ?
10. Quid propriē significat *lacerta* ?

Dē gruibus.

B

1. Cūr abeunt gruēs ex Aegyptō ?
2. Quōmodo per aēra vehuntur ?
3. Cūr fluctuant in aēre ?
4. Cūr in ore tenent lapidem ?

Dē cervīs.

B

1. Cūr Rhēgium trāsmittunt cervae ex Sicilia?
2. Cūr accidit ut dēficiant?
3. Quāle igitur remedium excōgitant?
4. Quid faciunt cum p̄ma cerva dēfatigātur?
5. Cūr simulāvī mē vilicō crēdere?
6. Quid posterō diē fēci?

Dolus piscātōrum.

B

1. Cūr Syrācūsās sē cōntulit Canius?
2. Cūr voluit hortōs emere?
3. Quis erat P̄thius?
4. Quid fēcit cum audiisset Canium velle hortōs emere?
5. Cūr ad sē vocāvit piscātōrēs?
6. Quid postridiē vidit Canius in hortis?
7. Quid igitur voluit facere?
8. Quanti ēmit hortōs?
9. Quid posterō diē fēcit?
10. Deinde quid accidit?

Ludī magister scelerātissimus.

B

1. Quid solēbant Falisci facere dē pueris ēducandis?
2. Quis ērudiēbat p̄ncipum liberōs?
3. Cūr solēbat puerōs ante urbem prōducere?
4. Quōmodo inter hostium statiōnēs prōgressus est?
5. Quid Camillō dixit?
6. Quid respondit Camillus?

7. Quid pueris dedit ?
8. Cūr hās rēs pueris dedit ?
9. Quālis societas erat inter Rōmānōs et Faliscōs ?
10. Adversus quōs habēbant Rōmānī arma ?

Physiognōmōn.

B

1. Quid facere potest physiognōmōn ?
2. Quid magistrum nostrum orāvit Zōpyrus ?
3. Quid nōbis imperāvit magister ?
4. Cūr nōn facere potuit magister quān Zōpyrō grātulārētur ?
5. Quid deinde Zōpyrus magistrō persuāsit ?
6. Cūr nōn potuit audire quid diceret dum caput magistrī pertractat ?
7. Quid igitur fecit ?
8. Cūr nōn invēnī quid dixisset ?
9. Quid deinde fecit magister ?
10. Quid semper rogābāmus magistrum quotiens molestiam ei volēbāmus afferre ?

C

1. Quid facit argentārius ?
2. Quid est cymba ?
3. Quāles sunt hortī instructi ?
4. Quid significat *nōmina faciō* ?
5. Cūr opus est scalmis in cymbā ?
6. Quid agimus feriis ?
7. Cūr nautis opus est saburrā ?
8. Quid significat *macte* ?
9. Quālis est physiognōmōn ?
10. Quālis est tristis magister ?

Advena.

B

1. Cum ad villam rediissem quid invēnī ?
2. Cūr vēnerat advena ?
3. Quālis erat ille ?
4. Quid ōlim fēcit cum nōn multum abesset quīn com-
militō quīdam interficerētur ?
5. Cūr voluī esse miles ?
6. Quid post cēnam rogāvī patrem ?
7. Quid respondit pater ?
8. Cūr bella longinqua gerere cōguntur nostrī ?
9. Cūr Britannōs oppūgnāvit C. Iulius Caesar ?
10. Quid māximē rei pūblicae interest ?

Pyrrhī medicus.

B

1. Cūr grātiās advenae ēgi ?
2. Cūr omnēs postrīdiē convēnimus ?
3. Quae cum vīdisset quid dixit Sulpicius ?
4. Cui quid respondit frāter meus ?
5. Quid ōlim fēcit Pyrrhus ?
6. Cūr Apollinem cōsultuit ?
7. Quid respondit Apollō ?
8. Quō respōnsō auditō quid fēcit Pyrrhus ?
9. Inter quōs erat dē summō imperiō certāmen ?
10. Quid prōmīsit perfuga ?

Mārcus Atilius Rēgulus.

B (1)

1. Quālis erat M. Atilius Rēgulus ?
2. Contrā quōs pūgnāvit ?
3. Ā quō victus est ?

4. Cūr Rōmam mīssus est ?
5. Quid prōmīsit sē facturum esse sī nihil perfēcisset ?
6. Quid Rōmānīs persuāsit ?
7. Quid dē Carthāginiēnsibus dixit ?
8. Quid dē sē ipsō ?
9. Quid eī cōnātī sunt Rōmānī suādere ?
10. Quid respondit ? Quid postea eī accidit ?

B (2)

1. Cūr dissēnsit Rēgulus condiōnibus ?
2. Quid dixit sē vīdisse in dēlubris Pūnicis ?
3. Quando erit ille fortis qui sē hostibus perfidīs crēdidit ?
4. Cūr ab sē nātōs parvōs remōvit Rēgulus ?
5. Cum ut exsul properāret Carthāginem quid sciēbat ?

C

6. Quid est fūcus ?
7. Quibus rēbus cervās capimus ?
8. Quid facit tortor ?
9. Quae sunt clientum negōtia ?
10. Quis litem dīiūdicat ?

Theātrum.

B (1)

1. Ubi sēdimus in theātrō ?
2. Quibus licet hīs in ōrdinibus sedere ?
3. Quid facit designātor ?
4. Quālis erat Nannēius ?
5. Cūr timēbat designātōrem ?
6. Cūr dē eō carmen scrīpsit Mārtialis ?
7. Cum ad ultimam sēdem perventum esset quid fēcit Nannēius ?
8. Cūr hoc fēcit ?

9. Ita mihi risum mōvit ut quid facere cuperem ?
10. Cūr putō vōs quoque carmen velle audīre ?

B (2)

1. Quid in theātrō agēbātur ?
2. Quōmodo intellēxi tragoediam nōn placere spectātoribus ?
3. Quid poposcērunt spectātōrēs ?
4. Quid trāns scaenam cucurrit ?
5. Quid mihi accidit omnia haec spectantī ?
6. Quid aulaeō erat intextum ?
7. Quid putāvi dum aulaeum tollitur ?
8. Quōmodo invēni gigantes nōn esse vivōs ?
9. Quid est cucullus ?
10. Quis erat Lēitus ?

Dē alcibus.

B (1)

Adde vocābula lacūnis idōnea:—

1. Tanta erat animālium varietās ut ego —— (mīrārī).
2. Alcēs prō cubilibus ūtuntur —— (arborēs).
3. Vēnātor animadvertit quō alcēs —— (sē recipere).
4. Īnfirmae tantō pondere affliguntur arborēs ut —— (dēcidere).

B (2)

Dēscribe alcēs.

C

Expōne quid significant *vēnātor*, *cubīle*, *pellis*.

Circus Māximus.

B (1)

1. Dēscribe Circum.
2. Quid facere cōnātur aurīga ?
3. Quid factum est antequam cursus fieret ?

4. Quid primum erat certamen ?
5. Quot factiones erant ?
6. Date factionum nomina.
7. Quis vicit ?

B (2)

1. Quid de aurigis dicit Horatius ?
2. Describe curruum certamen.

C

Expone tuis verbis quid significant *quadriga*, *auriga*, *factio*, *ferre palmam*.

Leo in arena.

B (1)

1. Quales erant bestiarii ?
2. Qualis erat leo maximus ?
3. Quid Androclō visō facit leō ?
4. Cūr servus animum recipit ?
5. Quid rogat Caesar ?
6. Quō cōsiliō Androclus in arēnarum solitudines concessit ?
7. Quālem speluncam vidit ?
8. Quid pro leone facit Androclus ?
9. Quamdiū simul vixerunt ?
10. Quid pro Androclō faciēbat leō ?
11. Quō cōsiliō profectus est leō ?
12. Quid intellegit Androclus ?
13. Quid dicebant hominēs Androclō et leōne visis ?

B (2)

1. Finge te esse Androclum. Describe quid in arēnā acciderit.
2. Qualis cibus in solitudinibus reperiri potest ?
3. Quōmodo grātiās leō agit ?

C

1. Dēscribe vēnātiōnem.
2. Qui viri erant cōsulārēs ?
3. Quae erant leōnis blandīmenta ?
4. Quid significat *grātulābundus* ?
5. In latebrīs quid faciunt hominēs ?
6. *Spēlunca* quid significat ?

Pugilēs.

B (1)

1. Dēscribe pugilēs.
2. Quid fēcit Entellus ?
3. Quālēs caestūs gerēbat ?
4. Quid primō fēcērunt Entellus et Darēs ?
5. Quid faciunt servi ?
6. Cōnfer Darēta cum Entellō.
7. Quid fēcērunt spectātōrēs cum Entellus prōcubisset ?
8. Quālis rediit Entellus ?
9. Quālis erat Darēs post pūgnam ?

B (2)

1. Dēscribe pugilum pūgnam.
2. Cūr vicit Entellus ?
3. Finge tē esse Entellum et pūgnam cum Darēte dēscribe.

C

1. Quid significat *caestus* ?
2. Ēnumerā et dēscribe corporis partēs.

Gladiātōrēs.

B (1)

1. Quae verba ante pūgnam solēbant clāmāre gladiātōrēs ?

2. Post illa verba quid frēbat ?
3. Quid gerēbat rētiārius ? Quid mirmillō ?
4. Cui favēbant spectātōrēs ?
5. Quid mortis sīgnum erat ?
6. Quis interfectus est ?
7. Quid factum est mirmillōne interfectō ?

B (2)

1. Verte in orationem obliquam :—
 - (a) Morituri te salutant.
 - (b) Quid me fugis, Galle ?
 - (c) Piscari volo.
2. Cum spectatores gladiatorem interficere vellent, quid faciebat imperator ?

C

1. Cur gladiatores, retiarii, mirmillones ita appellabantur ?
2. Ubi pugnabant gladiatores ?
3. *Spectaculum* cur ita appellatur ?

De pueris in Senatū.

B (1)

1. Quid pueris non licet ?
2. Licēbatne antea ?
3. Quomodo vestiti introibant ?
4. Quid rogavit puerum mater ?
5. Quid respondit ille ? Da ipsa verba.
6. Quomodo animum matris puer excitat ?
7. Quale consilium capit ?
8. Recita senatus consultum.
9. Quomodo se gessit mater ubi consultum audivit ?
10. Ceterae matronae quid orant ?
11. Cur mirabantur senatores ?

12. Exposuitne rem bene Papirius ?
13. Quid placuit ?
14. Quam ob rem cōgnōmen Praetextātī puerō est datum ?

B (2)

1. Quid faciēbat senātus Rōmānus ?
2. Scīsne cūr puerī cum patribus in cūriam introīre solitī sint ?
3. Quālis puer erat Papirius ?
4. Nārrā quid in cūriā factum sit.

C

1. Quid significat *cūria* ? Quid in cūriā faciēbant senātōrēs ?
2. Expōne quid sit mendācium.
3. Quando est puer praetextātus ?

Lūcius patrī suō salūtem dat.

B (1)

1. Quando Athēnās pervēnī ?
2. Quālis erat cursus ? Quālēs erant ventī ? Quāle est mare ?
3. Quid videō in cursū ? Quid aliud ?
4. Quōmodo Athēnās Piraeō iter fecī ?
5. Quōmodo sē habent amita et cōsobrīnī ?
6. Quālis est urbs ipsa ?
7. Quālēs Rōmae sunt Graeci ? Quālēs Athēnis ?
8. Quid Athēnis faciam ?
9. Cūr ita faciam ?
10. Quid Propertius Athēnis fecit ?

B (2)

1. Dēscribe tuis verbis iter Lūci Piraeum factum.
2. Cūr prīsci admirandī erant Graeci ?

3. Quāli vitā Athēnīs fruitur Lūcius ?
4. Cūr minus placent Graeci cum Rōmae habitant ?
5. Cūr ad patrem scribit Lūcius ?
6. Quid dē Platōne, Dēmōsthene, Menandrō scīs ?

C

1. Quando est ventus secundus ?
2. Quid facit nauseam ?
3. Quid significant vocābula *amita, cōsobrinī, patruus* ?
4. Aliter verte *studiīs perfectīs*.

Fīnis.

B (1)

1. Quid adest ?
2. Quid mē oportet facere ?
3. Quid vōbīs, quid mihi, est faciendum ?
4. Ubi iam discam ?
5. Quid discam ?

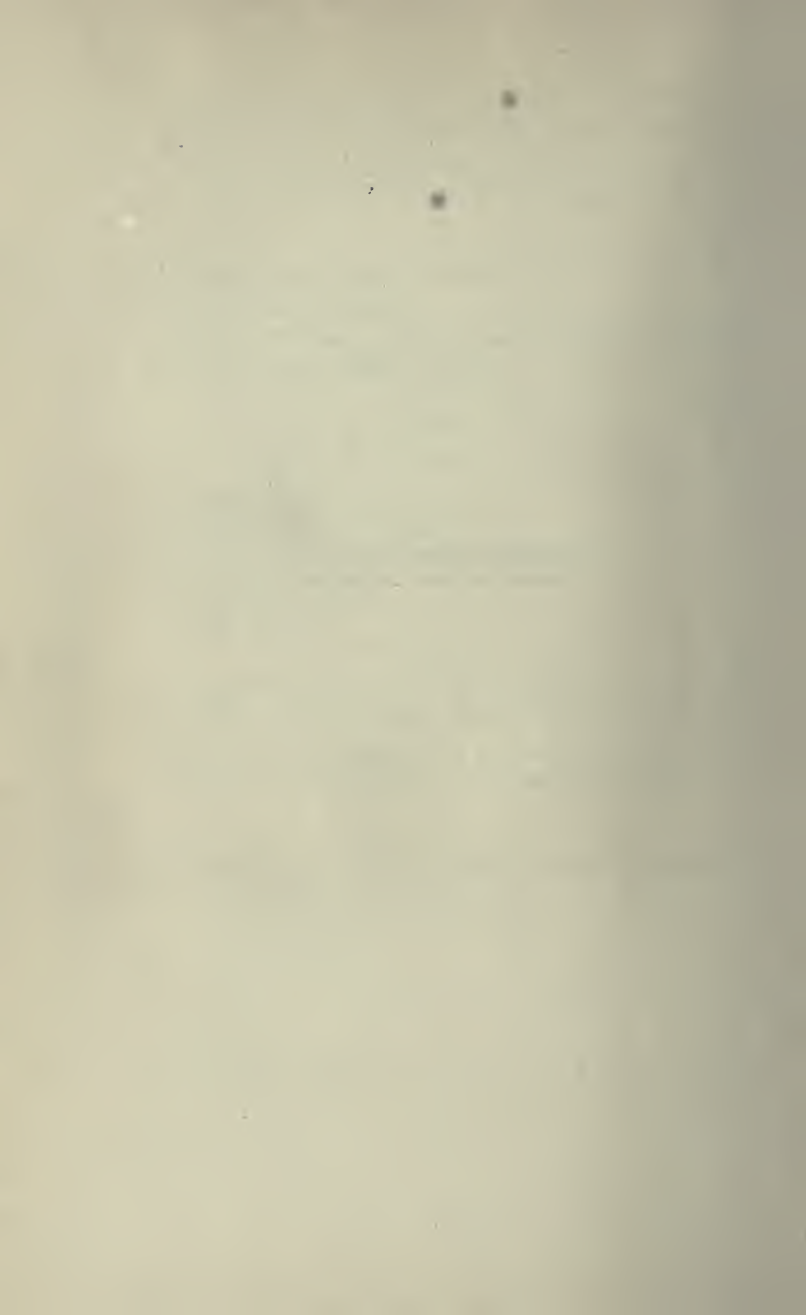
B (2)

1. Quid debēs facere cum ad finem libri pervēneris ?
2. Quāles pueri dē Puerō Rōmānō discunt ?
3. Cūr Athēnīs potissimum discenda est ars orātōria ?
4. Quid imperat Anglicīs puerīs puer Rōmānus ?

C

Quid significant vocābula *nārrātiō, pueritia, ars orātōria* ?

OXFORD : HORACE HART M.A.
PRINTER TO THE UNIVERSITY

14 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED
LOAN DEPT.

This book is due on the last date stamped below, or
on the date to which renewed.

Renewed books are subject to immediate recall.

3 Feb 58 RKK

REC'D LD

JAN 21 1958

FEB 12 1966 83

JUN 9 '66 ZRGG

LD 21A-50m-8,'57
(C8481s10)476B

General Library
University of California
Berkeley

ms
ms

YB 41164

U. C. BERKELEY LIBRARIES

C045917529

291503

Appleton & Jones

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

